ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 11 (1545) | Аўторак, 7 лютага 1961 года | Цана 4 кап.

Паведамленне ТАСС

У адпаведнасці з планам стварэння і адпрацоўкі касмічных караблёў павышанай вагі, 4 лютага 1961 года ў Савецкім Саюзе з дапамогай удасканаленай многаступеньчатай ракеты ажыццёўлен запуск цяжкага штучнага спадарожніка Зямлі. Вага спадарожніка, без уліку вагі апошняй ступені ракеты-носьбіта, складае 6.483 кілаграмы. На спадарожніку ўстаноўлена радыётэлеметрычная сістэма для кантролю параметраў элементаў канструкцыі і апаратуры для траекторных вымярэнняў. Уся бартавая апаратура спадарожніка на ўчастку яго вывядзення і пры далейшым руху па арбіце функцыяніравала нармальна.

Папярэднія даныя, атрыманыя з дапамогай наземнага вымяральна-вылічальнага комплексу, дазволілі вызначыць наступныя параметры арбіты спадарожніка: перыяд абарачэння 89,80 мінуты, вышыня перыгея 223,5 кіламетра, вышыня апагея 327,6 кіламетра, нахіленне арбіты 64 градусы 57 мінут.

Замераныя параметры арбіты спадарожніка блізкія да разліковых.

Пастаўленыя пры запуску спадарожніка навукова-тэхнічныя задачы выкананы.

НАШЫ МАЯКІ

Рукі залатыя

Быў снежань, але можна было падумаць, што пачынаецца вясна — так цёпла было на двары. Прыемна ў такі час прайсціся па лесе, падыхаць водарам сасны.

Любоў Пракопаўна пасля снедання прапанавала сяброўкам пайсці пагуляць. Яны жылі ў адным пакоі дома адпачынку, пасябравалі за невялікі час, дзяліліся навінамі. Усе яны былі руплівымі працаўніцамі ў нашай сельскай гаспадарцы. Зінаіда Пятроўна Прытыка — даярка саўгаса «Жлобін», Настасся Якаўлеўна Каралёва — агароднік саўгаса «Малевічы» Жлобінскага раёна і Любоў Пракопаўна Круглова — свінарка саўгаса «Парэчча» Акцябрскага раёна.

... Сяброўкі неўзабаве стаялі на стромкім беразе Сожа. За ракой раскінуўся калгасны луг, густа ўстаўлены стагамі сена. А далей ледзь-ледзь прыкметны абрысы дамоў, фабрычных камінοў Гомеля.

— Як хораша тут, — сказала Зінаіда Прытыка.

— Але чамусьці дадому цягне, — прагаварыла Круглова.

— Па Пятру сваім засумавала, — пажартавала Зінаіда.

— Не, жанкі, пра гэта вы дарэмна, — усміхнулася Круглова і ў жарт ці ўсур'ёз уздыхнула: — Па рабоце рукі свярбяць. Пэўна, не дабуду я тут да канца.

— Вось дык надумалася! — схамянулася Настасся Каралёва. — І тыдня не прайшло, як прыехала ў «Чонкі», а ўжо дадому хочаш ехаць. Ну, павіншаваў ЦК партыі і ўрад наш з працоўнымі перамогамі. Добра. Вось і адпачывай, набірайся сіл. А вернешся ў саўгас — працуй на ўсе рукі, на ўвесь спрыт.

... Працоўныя перамогі... Нялёгка даліся яны. Не жартачкі ж адкарміць адной за год больш тысячы свіней. Летась лічылася гэта рэкордам. Нават спрэчкі тады разгарэліся ў іх на ферме: ці здолеюць свінаркі спаборнічаць з Яраславам Чыжом, ці хопіць у іх умення, энергіі на гэта. Гаварылі многа і доўга. Думкі былі розныя — і за, і супраць. А Любові Пракопаўне карцела сказаць: — «Я бяруся дагнаць Яраслава Чыжа».

Але ж не толькі ад яе адной залежыць поспех. Патрэбна дапамога таксама і дырэкцыі саўгаса. І не малая. У свінарніку неабходна пераабсталяваць загоны і многае іншае што зрабіць.

Любоў Пракопаўна так урупілася ў свае думкі, што нават не пачула, як дырэктар саўгаса Сяргей Андрэевіч Круглоў выклікаў яе прозвішча. Тады свінарка штурхнула яе ў бок: «Пра цябе гавораць». А дырэктар зноў паўтарыў:

— Я лічу, таварышы, што Любоў Пракопаўна Круглова справіцца з гэтай задачай. Хопіць у яе і сіл, і энергіі паспаборнічаць з Чыжом. Ці не так?

— Сіл то хопіць, — не спяшаючыся адказала Любоў Пракопаўна. — І жаданне ёсць. Але адна я з гэтай задачай не спраўлюся, — і жанчына выказала прысутным свае меркаванні, прапановы — усё тое, аб чым яна толькі што думала.

— Згодзен. Умовы для вас створым.

... Як непрыкметна бяжыць час. Здаецца, гэтая размова адбылася зусім нядаўна. Прайшоў толькі год. Некаторыя ў саўгасе не верылі ў абавязацельства Кругловай. «Бачты, — цішком гаварылі яны, — тысячу свіней хоча за год адкарміць. Хвалько. — І кпліва працягвалі: — «Тысячніца...»

Непрыемна было Любові Пракопаўне слухаць такія гаворкі. Не для сябе ж яна старалася. Звычайна, на адкорме такога гурту свіней было занята тры — чатыры чалавекі. А тут узялася яна адна. Праўда не зусім адна. Многа знайшлося ў Любові Пракопаўны памочнікаў. Гэта і ўпраўляючы аддзялення саўгаса Аляксандр Рудзянкоў, і брыгадзір Мікалай Лугоўскі, і ветэрынарны фельчар, сакратар пярвічнай партыйнай арганізацыі Андрэй Адзінец, і шафёр бардавоза Пятро Раговіч, і сяброўкі па рабоце, а таксама і яе муж Пятро Селіванаў. Гэта ж яму, Пятру Селіванаву, даводзілася часта за жонку гатаваць вячэру, калі Любоў Пракопаўна позна затрымлівалася на ферме. А гэта не лёгка. Кожны ж ведае і разумее, што азначае для мужчыны хатняя гаспадарка. Здараліся кур'ёзы і з яе Пятром. Памятае, як аднойчы вярнулася яна з фермы стомленая (якраз тады прымала новую групу парасят на адкорм), а пакуль дабралася дадому — так вымакла пад дажджом, што вопратку хоць выкручвай. Наліла талерку баршчу, які зварыў муж. Паспрабавала і ледзь стрымалася — аж да горычы салёны быў боршч. Знайшла яна тады нейкую прычыну, каб паслаць Пятра ў сенцы, а сама хуценька «разбавіла» боршч гатаванай вадой. Не будзеш жа выгаворваць яму за неспрактыкаванасць. Не па прымусу, а ад шчырага сэрца гатаваў ён вячэру. Дапамагаў ёй чым мог. Ведаў, што яна вельмі стамляецца на рабоце. А колькі разоў ноччу, асабліва вясной, калі выбілася першая траўка, трымаючы ў руках боты, асцярожна на дыбачках, каб не разбудзіць мужа, Любоў Пракопаўна выходзіла з дому, абувалася на двары і бегла на ферму.

Непрыкметна, у працы беглі дні, тыдні, месяцы. У чырвоным кутку вісела насценная газета «Маланка». Паведамлялася, што ў яе групе свіней за месяц атрымана вышэйшая ў саўгасе сярэднесутачная прывага — больш чым па 600 грамаў на галаву. Гэта радавала, надавала сіл у працы. А неўзабаве і «гаваруны-малаверы» змоўклі. Тады на саўгасным сходзе сакратар парткома Пятро Шамшура сказаў:

— Тут недаверкі плёткі пускалі пра Любоў Пракопаўну Круглову, кпілі з яе. Называлі пагардліва «тысячніцай». А яна ж і сапраўды тысячніца. І паўгода не прайшло, а свіней адкарміла ўжо больш, чым за леташні год. Мы ганарымся, што тысячніца Любоў Пракопаўна Круглова жыве і працуе ў нашым саўгасе.

Апраўдала гэтае званне Любоў Пракопаўна Круглова. Менш чым за год, адкарміла 1 033 свінні агульнай вагой 1 015 цэнтнераў. А калі саўгасныя рахункаводы зрабілі падлікі, аказалася, што яна давяла сабекошт кілаграма свініны да 6 рублёў (на старыя грошы), на тры з лішнім рублі менш, чым планавалася ў сярэднім па саўгасу.

Любоў Пракопаўна стаяла, прытуліўшыся да пляча сяброўкі, і задумліва глядзела, як унізе, пад абрывам, плаўна коціць свае воды ціхі Сож.

— Чаго ж ты змоўкла? — штурхнула раптам яе ў бок Зінаіда Прытыка. — Сумуеш па чым, ці што? — добразычліва пытала яна.

— Сумаваць? Ды што ты? Паглядзі, як цудоўна навокала, — усміхнулася Круглова. — Можа заспяваем?..

Э. ЧЭЧКА.

Літаратура — будоўлям сямігодкі

Будоўлі сямігодкі... З імі звязана ўсё працоўнае жыццё нашай рэспублікі. У Полацк і Салігорск, Шацілкі і Баранавічы заводы рэспублікі дасылаюць лепшае абсталяванне. Мастакі едуць туды, каб знайсці герояў будучых твораў, пісьменнікі прысвячаюць ім аповесці і вершы.

Добрую справу робяць работнікі бібліятэк і кнігагандлёвых арганізацый. Яны дасылаюць на будоўлі палітычную, мастацкую і навукова-тэхнічную літаратуру, дапамагаюць укамплектаванню бібліятэк. Так, напрыклад, днямі работнікі Мінскай абласной бібліятэкі імя Пушкіна ўрачыста перадалі салігорцам свой падарунак: 1787 кніг. Сярод іх творы Ул. І. Леніна, артыкулы дзеячоў Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, розныя даведнікі па тэхніцы. Амаль трэцяя частка — мастацкая літаратура. Тут зборы твораў Пушкіна, Талстога, Гогаля, вершы Янкі Купалы і Якуба Коласа, аповесці і раманы М. Лынькова, Я. Маўра, І. Гурскага і інш.

Некалькі каштоўных кніг даслалі салігорцам работнікі бібліятэчнага калектара.

За апошні год работнікі Віцебскага кнігагандлю накіравалі ў бібліятэку Полацкага нафтаперапрацоўчага завода рознай літаратуры на дзве тысячы рублёў. Цяпер у бібліятэцы каля пяці тысяч тамоў кніг.

З кожным годам папаўняецца бібліятэка Васілевіцкай ДРЭС у Шацілках. Сёлета на набыццё літаратуры адпушчана значная сума сродкаў. Работнікі гэтай культасветустановы набудуць новыя творы беларускіх пісьменнікаў, папоўняць свае паліцы кнігамі класікаў сусветнай літаратуры.

Сто выязных брыгад

У канцы мінулага года работнікі мастацтва рэспублікі ўзялі абавязацельствы па абслугоўванню сельскага гледача спектаклямі і канцэртамі. Як выконваюцца гэтыя абавязацельствы, сведчыць такі факт. Толькі ў студзені гэтага года тэатральныя калектывы рэспублікі паказалі на раённых сцэнах сто спектакляў. Гэта ў асноўным п'есы савецкіх аўтараў, прысвечаныя сённяшняму жыццю працоўных краіны. Спектаклі адбыліся ў Стаўбцоўскім, Барысаўскім, Лагойскім, Баранавіцкім і іншых раёнах.

Днямі калектыў Тэатра імя Я. Купалы наведаў калгас «Авангард» Пухавіцкага раёна і паказаў спектакль «Мільён за ўсмешку». Тэатр імя М. Горкага пазнаёміў працаўнікоў Дзяржынска, Плешчаніц, Слуцка з пастаноўкамі па п'есах «Іркуцкая гісторыя», «Чацвёра пад адным дахам», «Барабаншчыца». У Радашковічах і Чэрвені са спектаклямі «Няроўны бой» і «Казачны домік» пабывалі артысты Тэатра юнага гледача. Сем вялікіх канцэртаў далі артысты Тэатра оперы і балету.

Частымі гасцямі ў раёнах і калгасах рэспублікі былі Тэатр імя Я. Коласа, Гродзенскі, Магілёўскі, Брэсцкі, Бабруйскі драматычныя калектывы.

Мацаваць творчыя сувязі

У Дзяржаўным мастацкім музеі БССР адбылася сустрэча мастакоў, пісьменнікаў, кампазітараў і грамадскасці сталіцы. Прысутныя абмяняліся думкамі і дамовіліся ў бліжэйшы час правесці шырокае абмеркаванне твораў мастацкай выстаўкі, якія экспануюцца ў музеі. Выступаўшыя зрабілі рад слушных заўваг. Скульптар З. Азгур адзначыў, што пісьменнікі мала цікавяцца работамі мастакоў і амаль што зусім не выказваюць у друку сваіх уражанняў аб карцінах. Саюзам пісьменнікаў і мастакоў неабходна падтрымліваць больш жывую творчую сувязь — арганізоўваць сумесныя абмеркаванні новых работ, наладжваць выстаўкі, абменьвацца думкамі.

З выказваннем З. Азгура пагадзіўся І. Шамякін. Ён сказаў:

— Многія творы выстаўкі сапраўды хвалююць, але ж ёсць і слабыя па сваму кампазіцыйнаму вырашэнню.

Нельга не пагадзіцца з І. Шамякіным, што добрай карцінай можна прызнаць толькі тую, у якой мастак глыбока раскрывае, а не фатаграфуе рэчаіснасць. Аб тым, што неабходна ўмацоўваць творчыя сувязі пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, гаварыў А. Кучар. У сустрэчы прынялі ўдзел М. Ткачоў, М. Аладаў, Я. Зайцаў, Р. Кудрэвіч, І. Ахрэмчык, І. Нісневіч і інш.

КУЛЬТУРНА-АСВЕТНАЙ РАБОЦЕ — ШЫРОКІ РАЗМАХ

ТРОХГОДКА КАЛГАСА

Якаў Міхайлавіч Шахоўскі — старшыня калгаса «Перамога» — чалавек ініцыятыўны. Ён вялікую ўвагу аддае культуры на вёсцы.

Якаў Міхайлавіч калісьці ўзначальваў аддзел культуры райвыканкома. Цяпер ён кіруе вялікай гаспадаркай. Справы ў арцелі ідуць добра. 269 цэнтнераў малака і 51 цэнтнер мяса атрымаў калгас у мінулым годзе на кожныя сто гектараў угоддзяў.

— Пасля плённай працы кожны калгаснік мае поўнае права на цікавы і карысны адпачынак, — разважае старшыня калгаса.

Ініцыятарам многіх цікавых і змястоўных культурна-масавых мерапрыемстваў на вёсцы выступіў Я. Шахоўскі. Па яго ініцыятыве распрацаваны трохгадовы план развіцця культуры ў калгасе. План зацверджан агульным сходам членаў арцелі. План гэты няўхільна выконваецца.

Вось факты з культурнай хронікі калгаса за мінулы год.

У пачатку года адкрыты клуб і агульнаадукацыйная школа для жывёлаводаў.

Увайшлі ў практыку тэматычныя вечары, якія праводзяцца партарганізацыяй і саветам клуба. Прайшлі тры кінафестывалі, прысвечаныя дасягненням савецкай кінематаграфіі, студыі «Беларусьфільм» і творам кінамастацтва краін народнай дэмакратыі.

Летам правялі вечар паэзіі і канферэнцыю кінагледачоў.

Арганізавана шэсць выездаў калгаснікаў у Бабруйскі тэатр для калектыўнага прагляду спектакляў і іх абмеркавання.

Пачаў выходзіць штомесячны фотачасопіс, які расказвае аб перадавіках калгаснай вытворчасці.

У калгасе адкрыўся і працуе ўніверсітэт культуры. Яго слухачамі з'яўляюцца звыш 300 членаў арцелі.

Цяпер у «Перамозе» ёсць свая швейная майстэрня. Два разы на тыдзень па просьбе праўлення сюды прыязджае вопытны кравец з узорамі тканін і прымае заказы.

Адкрыта ў калгасе і цырульня. Літаральна ў бліжэйшыя дні адкрыецца і фатаграфія.

Многае ўжо зроблена па паляпшэнню культурна-бытавога абслугоўвання членаў арцелі, а яшчэ больш трэба зрабіць. Давайце зазірнём у трохгадовы план.

Ужо ў сёлетнім годзе мяркуецца адкрыць камбінат бытавога абслугоўвання з цэхамі пашыву мадэльнага абутку і моднага адзення, рамонту веласіпедаў і гадзіннікаў. Пачнуць працаваць добра абсталяваны дзіцячы сад, стацыянарныя бібліятэкі ў вёсках Забалоцце і Сімгаравічы, клуб піянераў з філіялам ад Бабруйскай музычнай школы. На ўсіх фермах устанаўліваюцца душавыя кабінкі для свінарак і даярак, а ў вёсках Плёсы і Забалоцце будуць пабудаваны лазні з пральнямі.

Усе паляводчыя брыгады будуць мець спартыўныя пляцоўкі і скверы з зялёнымі насаджэннямі і кветкамі.

Па тыпавых праектах калгас разгарнуў будаўніцтва чатырох жылых дамоў.

Паглядзім у чарговыя старонкі альбома калгаснай трохгодкі. Год 1962. Будзе завершана электрыфікацыя ўсіх дамоў калгаснікаў, прыведзены ў культурны выгляд усе дарогі і вуліцы, праведзены вялікія работы па азеляненню вёсак, пабудаваны стадыён, пракладзен водаправод.

План 1963 г. прадугледжвае мець чайную і магазін кулінарыі, яшчэ восем новых жылых дамоў. Мяркуюць калгаснікі стварыць свой Народны тэатр. У 1963 г. будзе завершана поўная перапланіроўка вёсак. Цэнтр калгаса — вёска Плёсы — ператворыцца ў прыгожы культурны пасёлак з тратуарамі, паркам і г. д.

Калгасная трохгодка ўступіла ў дзеянне.

М. БЯРЭЗІНСКІ,
Я. ГЕЙКЕР.

Бабруйскі раён.

КАНЦЭРТНЫЯ АБЯЦАНКІ

Дырэктар Лагойскага раённага Дома культуры Аляксандр Кудраўцаў сядзеў за сталом і перапісваў начыста план работы РДК на чарговы месяц. Неўзабаве ў дзверы пастукалі.

— Заходзьце, — прамовіў ён і, убачыўшы перад сабой мастацкага кіраўніка, узрадаваўся: — А я, прызнацца, чакаў цябе. Вось сяджу над планам і думаю: хоць бы адзін канцэрт.

— А дзе ж узяць тыя канцэрты? — буркнуў Лапыцька.

— Як дзе? Рыхтаваць трэба. Ты ж, здаецца, учора праводзіў рэпетыцыю?

— Думаў, ды нічога не атрымалася. Падвялі хлопцы.

— Тады можа каго запросім з раёна або з Мінска?

— Не спяшайся. Будзем спадзявацца, што і на гэты раз нас выручаць дзяўчаты з камбіната.

Жыхары гарадскога пасёлка Лагойск добра знаёмы з калектывам мастацкай самадзейнасці камбіната бытавога абслугоўвання. А вось самадзейныя калектывы, якія раней былі ў райспажыўсаюзе і некаторых іншых установах, даўно распаліся і пра аднаўленне работы іх ніхто не дбае.

А некалькі ж гадоў назад арганізацыя канцэртаў не была праблемай у Лагойску. У той час вакол раённага Дома культуры групавалася ўся таленавітая моладзь. Працавалі драматычны, танцавальны, харавы і іншыя гурткі. У іх удзельнічалі юнакі і дзяўчаты амаль з усіх прадпрыемстваў і ўстаноў. Цяпер ад тых гурткоў застаўся толькі ўспамін.

Хто вінават, што пры РДК ужо доўгі час няма ніякага самадзейнага калектыву?

— Нам не шанцуе на кадры, — тлумачыць тав. Кудраўцаў. — Толькі за мінулы год змянілася два мастацкія кіраўнікі.

— А што ж перашкаджае цяпер? — запыталі мы.

— Бяромся, — адказвае дырэктар.

Тав. Лапыцька прыехаў працаваць мастацкім кіраўніком у Лагойскі РДК летась у кастрычніку. Перад гэтым ён скончыў дзесяцімесячныя курсы дырыжораў-харавікоў пры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Па характарыстыцы Кудраўцава, ён здольны чалавек, які можа добра арганізаваць работу.

Але прайшло тры месяцы, а воз, як кажуць, і сёння там. Тав. Лапыцька, як і яго папярэднікі, не праяўляў ініцыятывы ў рабоце. Ён «не справіўся» яшчэ пабываць ні ў адным маладзёжным калектыве.

Аб стылі «работы» супрацоўнікаў Дома культуры сведчыць хоць бы такі факт. У фае РДК два разы на тыдзень наладжваюцца танцы. Патанцаваць, як правіла, збіраецца многа юнакоў і дзяўчат. І вось тых, хто выкажа жаданне прыняць удзел у мастацкай самадзейнасці, вырашылі пускаць на танцы бясплатна. Жадаючых набралася хоць адбаўляй. Каб не траціць грошай на білеты, ледзь не кожны другі чалавек запісаўся ў харавы гурток. А што атрымалася? На рэпетыцыі ніхто не з'явіўся.

А чаму б мастацкаму кіраўніку не схадзіць на месца, дзе працуе моладзь, не пагутарыць з ёй? На гэта ў яго, на жаль, не знайшлося ні часу, ні жадання. А колькі таленавітых дзяўчат і юнакоў чакае добрага арганізатара ў прамкамбінаце, рэмбудканторы, бальніцы!

Ёсць у Лагойску музычная школа. Яна працуе ўжо чацвёрты год. Вучні гэтай школы з ахвотай маглі б выступіць з цікавым канцэртам. Але ні мастацкі кіраўнік, ні дырэктар РДК не прыцягваюць вучняў да ўдзелу ў самадзейнасці, не трымаюць сувязі з юнымі музыкантамі.

Ніхто не зробіць сур'ёзнага папроку раённаму аддзелу культуры і яго загадчыку тав. Бураку. Ведаючы, што паміж супрацоўнікамі Дома культуры няма зладжанасці ў рабоце, ён тым не менш не дбае пра ліквідацыю гэтых недахопаў.

Б. САСНОЎСКІ.

Вечарамі на агітпункце

У памяшканні Марахораўскага сельскага клуба Жыткавіцкага раёна размешчан агітпункт. Вечарамі агітатары тут знаёмяць выбаршчыкаў з «Палажэннем аб выбарах у мясцовыя Саветы». Працуе стол даведак. Да паслуг выбаршчыкаў ёсць неабходная літаратура, вядзецца кніга пытанняў і адказаў, аформлена кніжная вітрына.

Добра працуе сельская лектарская група, якой кіруе дырэктар Марахораўскай сямігадовай школы М. Сасноўскі. Члены лектарскай групы выступаюць перад калгаснікамі сельгасарцелі імя Леніна з лекцыямі і дакладамі. За апошні час выбаршчыкі праслухалі лекцыі — «Савецкі выбарчы закон — самы дэмакратычны ў свеце», «Рашэнні студзеньскага Пленума ЦК КПСС — баявая праграма крутога ўздыму сельскай гаспадаркі», аб міжнародным становішчы і інш.

Пры клубе працуюць гурткі мастацкай самадзейнасці. Цяпер самадзейныя артысты рыхтуюць новую канцэртную праграму, з якой выступяць перад выбаршчыкамі.

М. ЖУРА.

У клубе гараць агні

У вялікай зале вольна і шырока плыве песня В. Мурадэлі «Молодежь, здравствуй!», а за ёю — «Аб шчаслівай нашай долі» Ю. Семянякі, «Ой, ты Нёман родны» П. Шыдлоўскага, народная «Грушыца»... Хор спявае задушэўна, зладжана і натхнёна. Нельга не заслухацца. Затым выступаюць майстры мастацкага слова, выканаўцы інтэрмедый. У зале выбухаюць бурныя воплескі, воклічы задавальнення. Асаблівым поспехам карыстаецца механізатар Міця Казак. Ён майстар складаць і співаць прыпеўкі на мясцовыя тэмы:

— Ішла б у даяркі ты, Маруся.
— З непрывычкі я стамлюся!
— Ну, кармі ты, Маня кур.
— Ой, сатрэцца манікюр!

У зале грыміць дружны рогат. Усе аглядаюцца на Марыю Сцепанюк. Яна, пачырванеўшы, апусціла галаву.

Канцэрт скончыўся, але гледачы яшчэ доўга не разыходзяцца.

— Ну і прапясочылі!

— Вось малайцы! Так ім і трэба, лодырам!

А даяркі Ніна Вялічка і Марыя Місіевіч, настаўніца Соф'я Барэйша, трактарыст Павел Паўловіч і іншыя самадзейныя артысты ўжо вядуць гаворку аб планах наступнага канцэрта.

Не толькі адной самадзейнасцю вядомы ў Драгічынскім раёне Аляксееўскі сельскі Дом культуры, якім вось ужо 12 год нязменна кіруе Надзея Панцялееўна Пракаповіч. Асяродак культуры вабіць наведвальнікаў сваім вонкавым выглядам і ўнутраным афармленнем. У памяшканні ўтульна, усё тут спрыяе разумнаму адпачынку. На сталах — свежыя газеты, часопісы. Тут ёсць радыёпрыёмнік, музычныя інструменты.

На яркае святло клуба ўвечары ахвотна ідзе народ. Кожны ведае: будзе штосьці новае, цікавае.

Настаўнікі мясцовай сямігадовай школы В. Анікееў, Н. Барэйша, Д. Кударэнка, М. Чаховіч арганізавалі ў клубе цыкл лекцый «Што дала Савецкая ўлада сялянам вёскі Аляксеевічы». В. Анікееў прапагандуе атэістычную літаратуру.

У сасновым бары, недалёка ад вёскі Субаты, каля «святой крыніцы» некалькі разоў у год збіралася многа веруючых. Сюды задоўга да «ўрачыстасцей» прыязджалі папы і, не саромеючыся, абдзіралі, як ліпку, даверлівых дзядоў і бабулек. Хадзіла туды часамі і мясцовая моладзь.

Актывісты клуба вырашылі раскрыць міф «святой» крыніцы. Лектары — камуністы і камсамольцы правялі сярод калгаснікаў гутаркі, у якіх выкрывалася хлусня папоў. У бібліятэцы быў абсталяваны куток «Рэлігія — опіум народа», дзе было шмат антырэлігійнай літаратуры. Настаўнікі Ніна Кударэнка і Осіп Дубовік прачыталі ў брыгадах лекцыі «Ці існуе душа?», «Не верце папам», «Ці жыў Хрыстос?». Дзейсная агітацыя дала свае вынікі. У чарговы раз па «святую» вадзіцу ніхто не прыйшоў.

Нядаўна над уваходам у клуб з'явілася шыльда: «Аляксееўіцкі выбарчы ўчастак № 12—13 па выбарах у мясцовыя Саветы».

На агітпункце рэгулярна праводзяцца вечары выбаршчыкаў. За апошні час тут праведзены гутаркі «Вярхоўны Савет і яго паўнамоцтвы», аб міжнародным становішчы і інш.

К. РАБЫ.

ГЕРОЙ ТВОРАЎ — НАРОД

Першае, што кідаецца ў вочы пры знаёмстве з экспазіцыяй рэспубліканскай мастацкай выстаўкі, тое, што асноўным героем твораў нашых мастакоў стаў народ. У лепшых з гэтых твораў адчуваецца дыханне сучаснасці, поступ сямігодкі.

Адзначаючы такі разгорнуты «паход» мастакоў у жыццё, трэба, аднак, адразу ж сказаць, што на выстаўцы даволі адчувальная і супярэчнасць паміж багаццем свежых назіранняў і адносна малой колькасцю палотнаў, якія б глыбока, творча ўвасаблялі іх. У экспазіцыі не вельмі багата карцін з шырока развітым сюжэтам, з тонкім псіхалагічным аналізам, яркай трактоўкай характараў.

Тэматычная карціна заняла на выстаўцы значнае месца.

Тэма большасці работ — праца рабочых і калгаснікаў нашай рэспублікі, будаўнікоў Салігорска і Полацка. Рад палотнаў прысвечаны быту савецкага чалавека, лірычнай тэме. Дыяпазон выстаўкі шырокі і адлюстроўвае многія бакі нашай рэчаіснасці.

Радасна і тое, што вядучае месца на выстаўцы занялі творы маладых мастакоў. Гэтым у многім тлумачыцца тэматычная і жанравая разнастайнасць, багацце мастацка-стылявых прыёмаў і манер, якія характарызуюць выстаўку.

Пры ўважлівым знаёмстве з экспанатамі можна заўважыць, што ў беларускіх мастакоў, асабліва ў маладых выявілася імкненне да шырокіх абагульненняў і манументальнасці вобразаў, да дэкаратыўнасці. Гэтыя тэндэнцыі, уласцівыя ўсяму савецкаму мастацтву, выразна відаць у сюжэтна-тэматычных палотнах і на нашай выстаўцы. Амаль самае прыкметнае — імкненне многіх беларускіх мастакоў працаваць над выразнасцю формы. Колер, прастора становяцца цяпер не проста сродкамі ўзнаўлення натуры і выкарыстоўваюцца не толькі для стварэння вонкавага эфекту — яны нясуць у сабе экспрэсію, ідэйную змястоўнасць. У гэтым лёгка пераконваемся, аналізуючы найбольш цікавыя жывапісныя творы.

Малады мастак М. Данцыг, ужо вядомы па папярэдніх выстаўках, і цяпер парадаваў цікавымі карцінамі. «Гудзе зямля салігорская» — так называецца адна з яго кампазіцый. У ёй мастак дасягае пераканальнага вобразнага раскрыцця тэмы. Суровыя яе фарбы, усё напоўнена стрыманым напружаннем і энергіяй. Да ўваходу ў капёр ідуць шахцёры. У перадвячэрнім змроку ззяюць іх лямпачкі, адлюстроўваючыся ў абмытай дажджом зямлі. Удалечыні ўзвышаюцца гмахі капроў з ярка асветленымі вокнамі. Там ні на хвіліну не сціхае шум машын... Сапраўды, гудзе зямля! Данцыг улавіў асаблівасці індустрыяльных пейзажаў, перавагу ў іх бурашэрых таноў; і ў гэтую, увогуле стрыманую каляровую гаму ўрываюцца яркія блікі агнёў. Яны перадаюць тое хваляванне, якое перажываў мастак. Фарбы ў Данцыга характэрны своеасаблівай строгай прыгажосцю, сугучныя кампазіцыі.

Другая карціна М. Данцыга «Я ведаю, будзе горад Салігорск» вырашана ў іншай каларыстычнай гаме. Добра прадумана і кампазіцыя твора. Набліжаныя да гледача фігуры дзвюх дзяўчат-будаўніц ствараюць настрой бадзёрасці і радасці. Удалечыні відаць карпусы новых будынкаў, якія патанулі ў блакітнай смузе. На фоне іх мажорна гучаць і белыя воблакі, і сакавіта напісаныя касцюмы работніц. Агульнае ўражанне ад карціны — свежасць.

На выстаўцы прадстаўлены работы яшчэ некалькіх мастакоў, па агульнай тэндэнцыі і па фармальна-жывапісных прыёмах блізкія да тых, аб якіх толькі што вялася размова. Перш за ўсё гэта палатно І. Стасевіча «Ангара, Ангара...» і яго ж «Пакарыцелі падунскіх парогаў». І. Стасевіч выязджаў на будаўніцтва Брацкай ГЭС, дзе напісаў багата эцюдаў, якія пакладзены ў аснову яго твораў. Назіранне натуры, бясспрэчна, садзейнічала нараджэнню праўдзівага, хвалюючага твора аб заключным этапе будаўніцтва — перакрыцці Ангары. Высока ўзнімаюцца гранітныя берагі Ангары, на якіх бачым спакойных, упэўненых у сваіх сілах мантажнікаў, зваршчыкаў — усіх, чые рукі і чыя нястрымная энергія перамаглі Ангару. Розныя гэта людзі. Вылеплены шырокімі мазкамі суровы і валявы твар немаладога рабочага справа. Маладосцю, некаторай бесклапотнасцю павявае ад твару і фігуры зваршчыка ў чырвонай кашулі. Адчуваецца, што працуюць гэтыя людзі добра, спорна! Твараў другіх не відаць: яны глядзяць туды, дзе з эстакады магутныя самазвалы скідваюць у ваду вялікія бетонныя глыбы. Мы верым, што праца аб'ядноўвае іх. Такому ўражанню ў многім садзейнічае напружаны і яркі каларыт твора, які добра раскрывае сутнасць падзей.

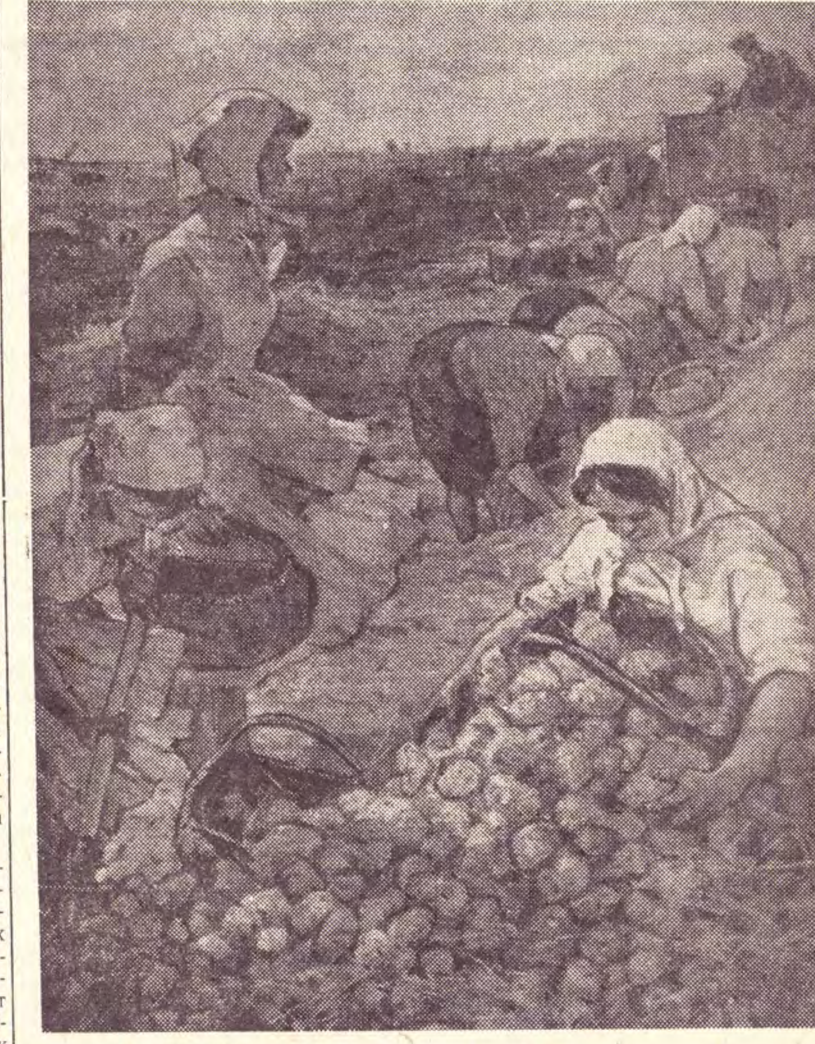
Аднак палатно не пазбаўлена недахопаў кампазіцыйнага характару. Раскрываючы той ці іншы сюжэт, мастак падпарадкуе ўчынкі герояў задуме, праз псіхалогію герояў раскрывае праўду жыцця. Правільна прадуманы сюжэт выключае выпадковасць у яго вырашэнні. Толькі тады і сам мастак вызваляецца ад стандартных прыёмаў.

У карціне І. Стасевіча не ўсе элементы дапамагаюць раскрыццю задумы. Так, напрыклад вобраз маладой маці на пярэднім плане, здаецца нам, не зусім апраўданы, бо адцягвае ўвагу ад цэнтральных вобразаў твора. Статычная фігура рабочага, у ёй не відаць ніякіх унутраных душэўных перажыванняў. Амаль такая ж і фігура дальняга плана. Дарэчы, індывідуальная псіхалагічная характарыстыка герояў у творах І. Стасевіча наогул слаба распрацавана, што, безумоўна, зніжае сілу іх уздзеяння на гледача. Гэта ўжо недахоп карцін не толькі аднаго І. Стасевіча, але і іншых мастакоў-жывапісцаў, якія без асаблівай увагі ставяцца да твару чалавека ў станковым жывапісу, дзе раскрыццё псіхалогіі, пачуццяў герояў зусім неабходна.

Гэта ж можна сказаць і пра цікавую карціну Ф. Бараноўскага «Шляхі-дарогі» аб падзеях грамадзянскай вайны. Сюжэт вельмі просты. Маладыя чырвонагвардзейцы на дахах цяплушак едуць на абарону рэспублікі Саветаў. Здавалася б, у мастака ёсць цудоўная магчымасць даць запамінальныя вобразы герояў грамадзянскай вайны. Але Бараноўскі не скарыстаў гэтай магчымасці, тым самым збядніў твор. Разам з тым, карціна Бараноўскага вабіць каларытам, жывапіснасцю, што збліжае яго з творчай манерай М. Данцыга, І. Стасевіча і інш. Палотны гэтых мастакоў прыкметна вылучаюцца на выстаўцы жывапіснай прыгажосцю, пра што варта сказаць і што неабходна падкрэсліць, бо не ўсе нашы мастакі па-сапраўднаму выкарыстоўваюць і правільна ацэньваюць магчымасці каларыту. А колер, як вядома, — адзін з найбольш моцных сродкаў эмацыянальнага ўздзеяння ў выяўленчым мастацтве. Іменна таму радасна адзначыць, што на выстаўцы прагучалі галасы мастакоў, у чыіх карцінах колер дадзены на поўную сілу, цікава, свежа.

Гэта тым больш трэба вітаць, што на мінулай выстаўцы гучалі папрокі — і зусім заслужаныя! — у тым, што жывапіс некаторых карцін бязгучны, цёмны, а часам і проста брудны.

(Заканчэнне на 2-й стар.).

В. ЖОЛТАК. Восень.

Ад Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларускай ССР з глыбокім жалем паведамляе, што 4 лютага 1961 года пасля цяжкай і працяглай хваробы памёр дэпутат Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР **Гаўрыленка** Павел Нікіфаравіч.

ГЕРОЙ ТВОРАЎ — НАРОД

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Але не заўсёды каляровасць можна атоесамліваць з жывапіснасцю. Гледзячы на некаторыя даволі цікавыя і яркія па колеру, але не жывапісныя (хоць і выкананыя ў маслянай тэхніцы) творы, пачынаеш думаць, што не ўсе мастакі выразна ўяўляюць сабе, што такое сапраўдны жывапіс. Некаторыя з іх разумеюць пад жывапіснасцю ўтрыраваную «натуральнасць» колеру.

Думаецца, іменна такой уяўнай жывапіснасцю адзначана карціна А. Малішэўскага «Даяркі». Яркія сукенкі маладых калгасніц, іх залішне чырвоныя твары, зялёны пейзажны фон, узяты амаль лакальна,—усё гэта стварае яркую па колеру карціну. І ўсё ж яна не раскрывае прыгажосць навакольнага свету, не дае адчуць сапраўднага яго подыху.

«У саўгасе Брылёва» А. Шаўчэнкі і «Капаюць бульбу» В. Савіцкага — карціны, якія па каляроваму ладу таксама не могуць прынесці сапраўднага эстэтычнага задавальнення.

Сюжэт карціны «Абавязацельства» М. Савіцкага—прыняцце сацыялістычных абавязацельстваў брыгадай рабочых. Тэма працы атрымала тут своеасаблівае, цікавае раскрыццё. Мастаку ўдалося выбраць іменна той правільны аспект, у якім падзея атрымала найбольш глыбокую і поўную характарыстыку. Урачыстасцю, спакоем і ўпэўненасцю ў сваіх сілах прасякнута група рабочых, адзін з якіх падпісвае абавязацельствы. Добразычлівасць, гонар за сваю моладзь адчуваецца ў вобразе пажылога рабочага і гэтыя пачуцці мастак здолеў перадаць, не прыбягаючы да дэталёвай распрацоўкі сюжэта і асобных характарыстык.

Уся карціна выканана вельмі лаканічна: фігуры аконтураны, колеры трохі прыглушаны. Але чым больш углядаешся ў гэтую карціну, тым больш адчуваеш, што гэтая лаканічнасць, аконтурнасць не перашкодзілі мастаку даць на дзіва разнастайныя каляровыя нюансы.

Тонкае эстэтычнае пачуццё, высокі ўзровень прафесіянальнага майстэрства і пластычнай культуры дазволілі М. Савіцкаму стварыць запамінальны твор. Але ўжо ў другой карціне «На кірмашы» Савіцкі не здолеў да канца вырашыць складаныя творчыя задачы, якія ўзніклі ў яго пры стварэнні карціны. Яна схематычная. Дэкаратыўнасць ператварылася ў непатрэбны «дэкаратывізм», у выніку—вобразы працаўнікоў калгаснай вёскі атрымаліся збедненымі, з вельмі аднабаковымі характарыстыкамі.

І А. Шчамялёву ў творы «Хлеб» не ўдалося пазбегнуць вонкавай эфектнасці. Яго дэкаратыўнае пано (цяжка назваць гэты твор карцінай) не закранае пачуццяў, не хвалюе і выклікае толькі здзіўленне. Мастак імкнуўся раскрыць радасць працы калгаснікаў, момант здачы збожжа дзяржаве, але неадпаведнасць кампазіцыі і сродкаў жывапісу замінаюць чытаць змест карціны. Вобразы калгаснай моладзі агрублены, пазбаўлены характару. А. Шчамялёў не пазбег каляровага схематызму, плакатнасці, не дамогся дэкаратыўна-манументальнага вырашэння тэмы. Аўтар карціны, відаць, ішоў не ад прадуманай, вынашанай тэмы, а ад фармальных прыёмаў.

Ёсць на выстаўцы і работы, у якіх істотнае ў нашай рэчаіснасці раскрываецца праз пільны разгляд тых ці іншых прыватных момантаў як асновы вобразнага вырашэння. У гэтым выпадку вялікае значэнне мае ўменне ў малым убачыць тыпавое, тым самым праз нязначны на першы погляд сюжэт перадаць вялікі змест.

Пра будні калгасніц расказвае жывапіснае палатно, створанае мастаком В. Жолтак. З вялікай цеплынёй намаляваны калгасніцы ў нескладанай жанравай сцэне ўборкі бульбы. Тут багата і тонка заўважаны жывыя рысы і правільна падгледжаны дэталі. І гэта не выпадкова: мастак ведае і тонка адчувае жыццё вёскі, таму і выбраная ёю сцэна раскрыта глыбока.

Але калі тэма не адчута самім мастаком, калі ён звяртаецца да яе, пераймаючы кагосьці, спадзеючыся на вонкавую прыгажосць матыву,—непазбежны штамп. Творы мастакоў І. Ціханава «Бульба», В. Савіцкага «Капаюць бульбу» вельмі характэрныя ў гэтым сэнсе. Аднастайнасць тэм прывяла да нецікавых жывапісных вырашэнняў, няўдалых кампазіцыйных прыёмаў і прынцыпаў сюжэтнай пабудовы.

Сапраўдны мастак павінен бачыць не толькі тое, што даступна павярхоўнаму погляду чалавека, а востра і глыбока ўспрыймаць багацце і прыгажосць навакольнага жыцця, умець паказаць яго высокую праўду. Калі ж мастак толькі шляхам лагічных разважанняў прыходзіць да ўсведамлення неабходнасці сучаснай тэмы, яго карціны не выйдуць за рамкі халоднага, абыякавага апавядання, і ўся работа будзе толькі кадрам, раўнадушна спісаным з натуры.

На жаль, і на гэтай выстаўцы бачым, што некаторыя мастакі (на шчасце, іх нямнога) дрэнна ведаюць жыццё рэспублікі, народа, і іх творы не адпавядаюць часу. Што, напрыклад, хацеў выказаць у карціне «З горада» брэсцкі мастак П. Данелія, якія думкі хвалявалі яго пры стварэнні гэтай карціны? Або што хацеў раскрыць мастак Х. Ліўшыц у карціне «Ткачыхі»?! Разглядаючы такія карціны на сучасную тэму, глядач часта застаецца незадаволены, бо яго, гледача, уяўленне аб жыцці аказваецца значна багацейшым за беднае адлюстраванне рэчаіснасці ў падобных творах. Адсутнасць усхваляванасці выбранай тэмай прыводзіць, як правіла, і да невысокай якасці самога жывапісу. Ён становіцца сухі, бледны, невыразны. А колькі новых, цікавых твораў можна было б убачыць на гэтай рэспубліканскай выстаўцы, калі б у некаторых нашых жывапісцаў разуменне ідэйнага напрамку і цеснай сувязі з жыццём было больш глыбокім.

Здараецца і іншае. Мастак многа і часта ездзіць, піша шматлікія эцюды, прычым цікавыя, добрыя. У іх відаць і прыгажосць прыроды, і харaство чалавека з яго пачуццямі і думкамі. Але пры стварэнні на гэтым матэрыяле тэматычнага твора не ўмее выбраць галоўнае, і тое, што хацеў сказаць мастак, праходзіць міма гледача. Падобнае адбылося з карцінай Н. Воранава «Жалезабетон—навабудоўлям». Яго індустрыяльныя пейзажы і партрэты, якія экспанаваны побач, расказваюць гледачу куды больш, чым гэтае вялікае палатно, якое патрабуе для поўнага разумення пісьмовай анатацыі.

Увогуле выстаўка дэманструе значныя дасягненні тэматычнага жывапісу. Нашы мастакі сталі бліжэй да жыцця, павысілі прафесіянальнае майстэрства.

Выстаўка каштоўная тым, што на ёй намеціліся разнастайнасць стыляў і манер, што дае магчымасць яшчэ лепш адлюстраваць савецкую рэчаіснасць у беларускім выяўленчым мастацтве.

Э. ВАРАШЫЛАЎ.

Вокладкі новых кніг, якія выйшлі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР: «Беларускія народныя песні» Р. Шырмы (II том), «Лёнька Гром» П. Кавалёва, «З табою побач» М. Паслядовіча, «Слова і вобраз» Ул. Юрэвіча.

Уражанні з паездкі за акіян

Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі наладзіла сустрэчу грамадскасці горада з членамі беларускай дэлегацыі на XV сесіі Генеральнай Асамблеі ААН Максімам Танкам і Якавам Качаном. Аб паездцы ў Злучаныя Штаты Амерыкі і рабоце Асамблеі расказалі прысутным М. Танк і Я. Качан. Затым яны адказалі на шматлікія пытанні ўдзельнікаў сустрэчы.

Сардэчная падзяка кітайскіх сяброў

У лістападзе 1960 г. грамадскасць Беларусі шырока адзначыла шматгадовую творчую дзейнасць выдатнага кітайскага мастака Цы Бай-шы.

Аб праведзеных мерапрыемствах было паведамлена Таварыству кітайска-савецкай дружбы.

Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замяжой атрымала з Кітая адказ, у якім кітайскія сябры пішуць:

«Дазвольце нам выказаць сардэчную падзяку Беларускаму аддзяленню таварыства савецка-кітайскай дружбы, секцыі выяўленчага мастацтва Вашага таварыства, Саюзу мастакоў БССР, Беларускаму дзяржаўнаму тэатральна-мастацкаму інстытуту за сумесную арганізацыю вечара, прысвечанага кітайскаму мастаку Цы Бай-шы, а таксама просім перадаць нашу падзяку прамоўцам, якія выступалі на вечары, калектывам радыёстанцыі і газет, якія знаёмілі слухачоў і чытачоў з творчасцю гэтага майстра кісці.

З сяброўскім прывітаннем

в. а. Генеральнага сакратара Цэнтральнага праўлення таварыства кітайска-савецкай дружбы

Чжан Чжы-сян».

Сустрэча з пісьменнікамі

У Дубровенскім раённым Доме культуры адбылася сустрэча беларускіх пісьменнікаў Янкі Скрыгана і Міхася Скрыпкі з вучнямі школ горада.

Пісьменнікі расказалі вучням аб сваім творчым шляху, аб тым, як яны працуюць над творамі, і прачыталі некаторыя з іх. У гэты ж дзень вечарам Я. Скрыган і М. Скрыпка прынялі ўдзел у чарговых занятках мясцовага ўніверсітэта культуры.

У фае быў наладжан продаж кніг беларускіх пісьменнікаў.

А. МАЦЫЛЕВІЧ.

НЕАПРАЎДАНЫЯ СПАДЗЯВАННІ

Музычна - эстэтычнае выхаванне ў агульнаадукацыйнай школе ў асноўным залежыць ад ступені прафесіянальнай падрыхтоўкі настаўнікаў.

У апошнія гады ў педвучылішчах рэспублікі рэзка палепшылася навучанне студэнтаў музыцы, і выпускнікі апошняга выпуску добра ведаюць ноты, валодаюць адным з музычных інструментаў і кваліфікавана праводзяць урокі спеваў.

Але, на жаль, такіх педагагічных кадраў — толькі тры працэнты. Больш палавіны настаўнікаў, якія працуюць цяпер у пачатковых школах, скончылі педвучылішча да вайны або ў першыя гады пасля вайны, калі навучанню спевам і музыцы не аддавалася асаблівай увагі. І калі яны і атрымлівалі сякую-такую музычную падрыхтоўку, дык, паступіўшы на працу, або зусім не праводзілі ўрокаў спеваў, або праводзілі іх ад выпадку да выпадку. Такія настаўнікі за 10—15 год працы зусім дэкваліфікаваліся: забыліся ноты і не могуць нават як след развучыць на ўроку песню.

Зараз Мінскі педінстытут рыхтуе настаўнікаў, якія маглі б выкладаць у пачатковых школах урокі спеваў.

Практыка студэнтаў-выпускнікоў у сёлетнім навучальным годзе, якая праходзіла ў школах Мінскай вобласці парадавала нават вопытных настаўнікаў. На ўрокі прыходзілі маладыя, энергічныя энтузіясты педагагічнай справы. Асабліва добра і цікава вялі студэнты ўрокі па арыфметыцы.

І як рабілася балюча і крыўдна за гэтых студэнтаў, бачачы іх бездапаможнасць на ўроках спеваў. Гэтыя ўрокі складаліся з трох частак: музычная грамата (15 хвілін), спевы (20 хвілін) і слуханне музыкі (10 хвілін).

Наўрад ці варта паўтараць тут прапісныя ісціны аб тым, што нават у III—IV класах вучням цяжка бывае сканцэнтраваць увагу больш пяці — шасці хвілін на слуханні музыкі або на азнаямленні з элементамі музычнай граматы. Таму ў класе нярэдка адчуваліся сум і нецярплівасць вучняў.

Адчуўшы стому вучняў, практыканты спрабавалі ўнесці нейкае ажыўленне, зноў вярталіся да папярэдняга этапу ўрока. І так гэтыя тры віды заняткаў з вучнямі вар'іраваліся ў розных формах на працягу 45 хвілін, ад чаго ўрок рабіўся хаатычны.

Часам жа вывучэнне музычнай граматы ператваралася ў абстрактнае тэарэтызаванне, не звязанае з песнямі, якія развучваліся.

Маладыя настаўнікі-практыканты не валодаюць методыкай развучвання песні па слыху, не ведаюць, як падрыхтаваць і правесці ўводную гутарку да песні, як зрабіць нагляднымя дапаможнікі па музычнай грамаце і як выкарыстоўваць іх на ўроку.

Большасць студэнтаў не ведае дыяпазоны галасоў вучняў пачатковых класаў і таму лічыць магчымым развучваць адны і тыя ж песні ў I—IV класах.

Будучыя настаўнікі не ведаюць беларускага рэпертуару. А большасці ж выпускнікоў давядзецца працаваць у школах нашай рэспублікі, дзе ў навучальныя праграмы па спевах уводзіцца вялікая колькасць беларускіх песень.

Дрэнна і тое, што студэнты валодаюць толькі адным музычным інструментам — піяніна, у той час, як у большасці сельскіх школ іх няма, а калі і ёсць гэты інструмент, дык стаіць у глядзельнай зале, дзе няма ні сталоў, ні парт, ні класнай дошкі. Таму выпускнікі, якія могуць іграць толькі на фартэпіяна, вымушаны будуць праводзіць урокі спеваў без музычнага суправаджэння.

Як жа так атрымалася, што выпускнікі, якія прыступаюць сёлета да працы ў школах, хоць і добра ведаюць ноты і валодаюць музыкай, аказаліся непадрыхтаванымі да вядзення ўрокаў спеваў? Справа ў тым, што яны зусім не знаёмы з методыкай выкладання спеваў, са спецыяльнай працай з дзіцячымі галасамі.

Мала яшчэ аддаецца ўвагі ў Мінскім педінстытуце падрыхтоўцы выкладчыкаў спеваў.

І. ПАПОЎ,
метадыст па спевах Мінскага абласнога Інстытута ўдасканалення настаўнікаў.

«Дзень музыкі» ў Негарэлым

...Нядзеля была для жыхароў пасёлка Негарэлае не зусім звычайнай: упершыню ў сельскім клубе правозіўся «Дзень музыкі» з цікавай разнастайнай праграмай. Задоўга да пачатку памяшканне клуба пачалі запаўняць школьнікі і дарослыя.

Пачынаецца канцэрт. У зале многа дзяцей, і таму яны з асаблівым задавальненнем прымаюць выступленні выхаванцаў дзіцячага саду, якія спяваюць, чытаюць вершы.

Самых маленькіх удзельнікаў «Дня музыкі» змяняюць іх старэйшыя таварышы — вучні Негарэльскай сярэдняй школы. Вершы, песні, танцы — ва ўсім відаць невычарпальны дзіцячы запал, шчыры энтузіязм.

Малыя і дарослыя ўдзельнікі гэтага незвычайнага «музычнага дня» слухаюць гутарку аб савецкай масавай песні вельмі ўважліва і просяць як мага больш даць музычных прыкладаў.

Потым дэманструецца фільм «Імя Чайкоўскага». Затаіўшы дых, слухаюць прысутныя натхнёную ігру маладых музыкантаў, удзельнікаў першага Міжнароднага конкурсу піяністаў і скрыпачоў імя Чайкоўскага.

Першы «Дзень музыкі» ў Негарэлым прайшоў добра. Загадчыца сельскага клуба М. Цімафеева працуе тут пяць год. Негарэльскі клуб лічыцца адным з лепшых у Дзяржынскім раёне. У клубе працуюць харавы калектыў, у якім 40 удзельнікаў, танцавальная група, драматычны гурток, музычны гурток для дзяцей.

Агітбрыгада клуба дала ў мінулым годзе 42 канцэрты. Яна выступала ў Дзяржынску, Уздзе, у калгасах раёна, на ўрачыстых вечарах, на агітпунктах.

Разнастайныя запатрабаванні і інтарэсы наведвальнікаў клуба. Пра гэта сведчаць і праграмы шматлікіх тэматычных вечароў, праведзеных у мінулым годзе. Сярод іх — «Вечар маладой маці» (з выступленнямі ўрачоў), «Упрыгожым садамі наш пасёлак» (пасля гэтага вечара сіламі моладзі ў Негарэлым было пасаджана 600 пладовых дрэў), «Ля карты новабудоўляў», «Хачу ўсё ведаць», «Загартоўвайся, як сталь» (аб выніках алімпійскіх гульняў), «Жыць у міры і дружбе», «Камуністычнай партыі — слава!», «Ленін вечна з намі» і інш.

І ўсё ж, пабываўшы ў Негарэльскім клубе, вас не пакідае пачуццё нейкай незадаволенасці. Гэта не датычыць, вядома, яго работы.

Зойдзем яшчэ раз у памяшканне клуба. Маленькі, стары дом нічым не вылучаецца сярод многіх сялянскіх хат. У ім — зала на 96 месц і два невялічкія пакойчыкі. У адным з іх і агітпункт, і рабочы пакой для розных гурткоў, і чытальная «зала». У другім — бібліятэка. Пакойчык запоўнены тысячамі тамоў кніг. Сюды можна толькі ўвайсці, ля парога атрымаць кнігу і хутка пайсці, каб тут жа саступіць месца наступнаму чытачу. А іх 1.300 чалавек, умоў жа для працы няма ніякіх. Між іншым, у памяшканні сельсавета ў адным з пакояў жыве былы сакратар яго, у той час, як тут магла б размясціцца тая ж Негарэльская бібліятэка.

Будынак клуба вельмі стары і цесны. Вось і даводзіцца перад пачаткам лекцыі або іншага якога-небудзь мерапрыемства зачыняць дзверы, не пускаючы многіх і многіх людзей, якія хочуць пабыць у клубе.

А. РАКАВА.

МУЗЫЧНА-МАСТАЦКІ ПАТРУЛЬ

Становчае ў правядзенні вечароў адпачынку моладзі неабходна прапагандаваць сярод тых, хто яшчэ не навучыўся цікава іх арганізоўваць. З гэтай мэтай пры Мінскім гаркоме камсамола створан музычна-мастацкі патруль. Асаблівасці яго работы лепш за ўсё відаць на фактах.

Член музычна-мастацкага патруля, студэнт Белдзяржкансерваторыі Сяргей Картэс, пабываўшы на «вечары вальса» трактарнага завода, зрабіў заўвагі, якія былі ўлічаны на наступным вечары. Ён, напрыклад, прапанаваў інакш пабудаваць даклад аб вальсе, звязаць гэтую тэму з жыццём асобных кампазітараў, з творчасцю пісьменнікаў, у прыватнасці Пушкіна. А работнікі Дома мадэлей Святлана Васільева, Кацярына Зінкевіч і Людміла Амельчанкава параілі, як трэба апранацца, каб вальс быў прыгожы і зручней было яго танцаваць.

Члены музычна-мастацкага патруля, студэнткі мастацкага вучылішча Святлана Астроўская і Людміла Пастухова на спартыўным вечары ў клубе імя Дзяржынскага падказалі, як можна тэму спорту раскрыць і ў мастацкім афармленні.

Вялікую дапамогу аказаў патруль у складанні праграм танцавальнай музыкі на вечарах. Студэнты кансерваторыі Т. Валадзько, Ул. Калужскі, С. Картэс, І. Лучанок, Л. Юшкевіч часта бываюць у самадзейных музыкантаў, дапамагаюць ім у павышэнні выканаўчага майстэрства. Таня Валадзько звярнула ўвагу калектыву аркестра клуба будтрэста № 2 на нерытмічную, іншы раз фальшывую ігру.

Члены патруля часта бываюць на вечарах, якія праводзяць дамы культуры сталіцы.

Так, напрыклад, пабываўшы на вечары адпачынку моладзі Дома культуры тонкасуконнага камбіната, Святлана Будай зрабіла наступны запіс у журнале работы патруля: «Назва вечара не адпавядала яго зместу—не было ніякіх іншых мерапрыемстваў, апроч танцаў. Удзельнікі вечара хадзілі з адной залы ў другую, таму што музыка была то ў адной зале, то ў другой. Масавік не працаваў. Ніхто не паказваў ці правільна выконваецца той або іншы танец».

Такі запіс у журнале—сігнал аб неабходнасці ўмяшацца ў методыку правядзення платных вечароў клубам тонкасуконнага камбіната. У выніку дырэктар клуба Н. Кузьменка абяцала ў бліжэйшы час ліквідаваць адзначаныя недахопы.

Каштоўнае ў рабоце музычна-мастацкага патруля—арганізаваная ім узаемасувязь студэнцкага актыву горада. Так, на вечар, прысвечаны стагоддзю з дня нараджэння Кальцова, які праводзіўся ў педагагічным інстытуце, быў запрошан актыў студэнтаў іншых вышэйшых устаноў, каб абмяняцца вопытам у правядзенні падобных вечароў.

У бліжэйшы час музычна-мастацкі патруль правядзе ўзорна-паказальны вечар адпачынку моладзі.

В. НЯЎЗОРАВА.

Пісьмы ў рэдакцыю

Аблкнігагандаль маўчыць

Падпісныя выданні з Гродзенскага аблкнігагандлю ў Масты, дзе я аформіў падпіску на дзесяць выданняў, дастаўляюцца вельмі дрэнна.

У трэцім квартале 1959 г. выйшлі сёмы і восьмы тамы збору твораў Шолахава. Да нас яны не паступілі. Тое ж здарылася з восьмым і дзевятым тамамі «Слоўніка сучаснай рускай мовы» (у 15 тамах). Горш таго, маю падпіску на гэтае выданне ў культмагу лічаць ужо несапраўднай, бо магазін... згубіў квітанцыі. (У мяне ж яны захаваліся).

Падпісныя выданні дастаўляюцца ў Масты праз два — тры месяцы пасля таго, як яны паступаюць на базу аблкнігагандлю.

Я звяртаўся са скаргай у «Гродзенскую праўду» ў 1959 г. Маё пісьмо рэдакцыя газеты накіравала дырэктару аблкнігагандлю. Адказу адтуль я не атрымаў. Зрухаў у гэтай справе ніякіх не адбылося і зараз, па-ранейшаму падпісчык застаецца ў крыўдзе.

А. ШЫЛАЎ.

Абяцанага тры гады чакаюць

Вёска Пяцюлі — адна з буйнейшых у калгасе «Шлях Сталіна» Маладзечанскага раёна.

Добра працуюць тут людзі. Чацвёртая комплексная брыгада, у якую яны аб'яднаны, па гаспадарчых выніках заняла першае месца ў арцелі.

Але як наступае вечар, у людзей мяняецца настрой. «Сумна, няма дзе правесці вольны час», — скардзяцца яны.

Не працягу некалькіх год вядзецца размова пра будаўніцтва ў брыгадзе клуба.

— Ну, што ж, калі вы так настойваеце, — сказаў аднойчы старшыня праўлення тав. Крэза, — пабудуем.

І вось ужо амаль тры гады моладзь і пажылыя калгаснікі чакаюць абяцанага. Між тым, гаспадарка калгаса не бедная. Толькі за мінулы год яе даходы склалі звыш 2 млн. рублёў (у старых грошах). А сродкі культфонду па віне праўлення арцелі не выкарыстоўваюцца на будаўніцтва клуба.

Б. МІХАЙЛАЎ.

Радыё павінна памагчы

Выкладанне спеваў у сямігадовых і сярэдніх школах з-за недахопу кваліфікаваных кадраў вядзецца на нізкім узроўні. Праўда, Мінскі абласны інстытут удасканалення настаўнікаў сістэматычна арганізоўвае з выкладчыкамі спеваў вучэбныя семінары. Толькі гэтага недастаткова. Нам здаецца, пакуль з'явяцца кваліфікаваныя выкладчыкі спеваў і музыкі, неабходна Камітэту радыёвяшчання і тэлебачання арганізаваць спецыяльныя музычныя перадачы для настаўнікаў і дзяцей—развучваць тыя песні, якія прадугледжаны вучэбнай праграмай Міністэрства асветы БССР.

Такія радыёперадачы будуць вялікай дапамогай як для выкладчыкаў, так і для школьнікаў, будуць прывіваць музычныя навыкі ўсім дзецям.

Я. ГАВАРУШКА,
дырэктар Дзяржынскай сямігадовай школы Смалявіцкага раёна.

Юбілей Ліўіу Дэляну

Сёння грамадскасць Малдаўскай ССР адзначае 50-годдзе з дня нараджэння вядомага малдаўскага паэта Ліўіу Дэляну.

Нарадзіўся ён у сям'і служачага ў г. Ясах (Румынская Народная Рэспубліка). Першы зборнік вершаў паэта «Чароўныя люстры» выйшаў у 1927 г. Ва ўмовах буржуазнай рэчаіснасці творы гучалі як пратэст супраць сацыяльнай несправядлівасці.

У 1936 г. пісьменнік выдае другі зборнік вершаў «Час пільнасці» і ў 1940 г. — «Белая гразь», у якіх выкрывае гнілую буржуазную мараль, услаўляе барацьбітоў грамадзянскай вайны ў Іспаніі.

У перыяд Вялікай Айчыннай вайны паэт піша хвалюючыя вершы пра подзвігі савецкіх людзей на франтах і ў тыле. Тады ж, ва ўмовах эвакуацыі, ён пачынае пісаць і заканчвае пасля вайны паэму «Неўміручая маладосць» («Краснадон»). Гэта апавяданне пра бяспрыкладную адвагу і трагічную смерць маладых краснадонцаў, сярод якіх загінуў смерцю адважных і сын малдаўскага народа Барыс Главан.

Ліўіу Дэляну не менш вядомы ў рэспубліцы і як дзіцячы паэт. Яго вершы, напісаныя для дзяцей, увайшлі ва ўсе падручнікі, яны карыстаюцца любоўю юнага чытача Малдавіі.

Паэт таксама напісаў драматычную казку ў вершах «Чарадзейная булава», якая доўга не сыходзіла са сцэны.

Асобныя творы паэта выдадзены на рускай і іншых мовах. У 1960 г. выдавецтва «Советский писатель» выдала зборнік вершаў Л. Дэляну, а дзіцячае выдавецтва — кнігу для дзяцей «З поўным насустрач».

Плённая і перакладчыцкая дзейнасць пісьменніка. Ён пераклаў з рускай на малдаўскую мову творы рускай класікі і сучасных савецкіх паэтаў, у тым ліку такія манументальныя творы, як «Руслан і Людміла», «Васіль Цёркін».

Праўленне Саюза пісьменнікаў Беларусі накіравала малдаўскаму паэту сардэчнае віншаванне з пажаданнем плённай творчай працы на карысць нашай Радзімы.

Артысты—шэфы дзіцячага дома

Артысты Гомельскага абласнога драматычнага тэатра — частыя госці дзіцячага дома ў Буда-Кашалёве. Нядаўна адбылася новая сустрэча артыстаў з дзецьмі.

Заслужаны артыст БССР М. Цурбакоў і артыст М. Маліноўскі паказалі дзецям сцэны са спектакляў «Крамлёўскія куранты» і «Імем рэвалюцыі».

Артыст Р. Сувораў прачытаў верш Я. Далматоўскага «Ці будзе вайна», а потым разам з артысткай Т. Скарута паказалі сцэну са спектакля «Сярэбранае вяселле».

Сцэны, вершы і песні часта прывозяць у падарунак сваім маленькім сябрам артысты.

Ф. КУРАС.

ПРА ДРУЖБУ, ПРА СЯБРОЎСТВА

Адзін з чытачоў Маладзечанскай гарадской бібліятэкі, адказваючы на пытанне, ці спадабалася яму кніжка Міхася Калачынскага «Сосны і дзюны», сказаў:

— Так, ёсць аб чым пагаварыць.

Вось іменна. Новы зборнік М. Калачынскага выклікае такое жаданне—пагаварыць аб ім. А гэтак жа не заўсёды бывае. Іншы раз прачытаеш вершы і проста не ведаеш, што пра іх сказаць.

І так, пагаворым пра кнігу Міхася Калачынскага.

Вядома, не ўсё ў зборніку на добрым мастацкім узроўні, ёсць у ім і сярэднія, так званыя «прахадныя» вершы, але ж задача добразычлівага рэцэнзента заключаецца ў першую чаргу ў тым, каб звярнуць увагу чытача на лепшае з таго, што прапанавана паэтам.

Голас у М. Калачынскага не гучны, у большасці выпадкаў паэт не забывае пра гэта і не напружвае яго празмерна.

Вось верш «Родная зямля», якім адкрываецца зборнік. Прачытаўшы яго, іншы з'едлівы крытык, магчыма, скажа: «Ну добра, нядрэнна выпісаны пейзажы, светлае пачуццё чалавека, які любіць свой родны край—усё гэта я разумею і гатоў нават прыняць блізка да сэрца. Але чаму на гэтай зямлі, так добра апісанай паэтам, не чуваць гулу трактароў, чаму ў пейзаж не ўманціраваны заводскія каміны?»

Так, праўда, нічога падобнага ў гэтым вершы няма. Дым з заводскіх камінов можа засланіць усё жывое—і прыроду, і чалавека, і яго пачуцці—як гэта сапраўды атрымалася ў другім, на нашу думку, няўдалым вершы М. Калачынскага (пра Беларусь). У дадзеным жа выпадку паэт не імкнецца зрабіць немагчымае — расказаць у кароткім лірычным творы пра ўсё, разумеючы, што такая спроба асудзіла б яго на няўдачу.

Хіба не адказваюць нашым уласным настроям гэтыя вось радкі:

Паўстала з ірдзеннем суніц
Радзімы зямля.
Я да скону
Хачу яе славіць і сніць,
У крыўду не даўшы нікому.

Аб захапленні паэта, аб яго здольнасці за малым бачыць вялікае, хочацца сказаць яго ж уласнымі словамі:

Над Свіслаччу,
Дзе маладыя барок
Вяршалін пікамі блакіт
прапоркаў,
Цвіце нясмелым цветам чабарок,
Паслаўшыся на сонечным
прыгорку.

Чабарок, як мы бачым, «цвіце нясмелым цветам». Але гэта не значыць, што нам мілей яркія, махровыя (хочацца сказаць — нахабныя) колеры на клумбах ці ў аранжарэі. Для нас вельмі важна, што чабарок цвіце не проста, а — «паслаўшыся на сонечным прыгорку». Ад верша нібы павеяла лёгкім ветрыкам і гэты ветрык данёс да нас пах мілай, сціплай расліны, памятнай нам з маленства, калі мы, басаногія і ўзрушаныя, бегалі на рэчку лавіць плотачак і печкуроў або, зачараваныя, блукалі па родных лясах у пошуках баравікоў і падасінавікаў. Так ціха і ненадакучліва нагадвае нам паэт пра радзіму.

Але што такое прырода ў вершах М. Калачынскага? Яна — той фон, тыя натуральныя абставіны, у якіх жыве і дзейнічае лірычны герой. Іншы раз ён можа быць не названы — усё роўна прысутнасць яго мы жыва адчуваем.

У вершы ж «Над Свіслаччу», прысвечаным Максіму Рыльскаму, прысутнічае канкрэтны і вельмі сімпатычны чалавек, з найбольш істотнымі рысамі характару. Сустрэліся над ракою беларус і ўкраінец, і вось з якой неназойлівай выразнасцю гаворыць паэт пра іх духоўную блізкасць:

Нам добра разам: цесна над
вадой
Самкнуты сэрцы, позіркі і вуды.

Нават вельмі значныя падзеі паказваюцца ў вершах М. Калачынскага без «помпы», без святочнай мітусні і шуміхі, не вельмі вылучаючыся з раду іншых будзённых падзей штодзённага жыцця:

Гаспадыні пірагі замесяць,
Песні вечар ясны ўскалыхнуць
І, відаць,
Ракеты ўжо на Месяц
Вымпел ясназорны панясуць.

Можна прыгадаць і другі верш «На прадвесні». Ідзе вясна. Праца яе ціхая, непрыкметная, але настойлівая. І вось ужо «пацяплеў блакіт», «бучнеюць верб пупышкі», «сок сакавіцкі грае пад карою», «віры прачнуліся, на белы свет глядзяць вачамі сінімі прамоін...» Але ўсё гэта — толькі падрыхтоўка да самай важнай падзеі вясны, пра якую гаворыцца ў апошнім чатырохрадкоўі:

На свеце ж пасвятлела,
Да канца
Ён вынес слоту, ад адлігі выжыў,
З краіны вёсен міру пасланца
Вітае ўслых на вуліцах Парыжа.

Такім чынам, вясна прыроды становіцца вясной палітычнай, якая нібы адкрывае новую эру ў жыцці людзей.

Сярод вершаў, прысвечаных дружбе народаў (гэта тэма займае значнае месца ў зборніку) асабліва вылучаецца верш «Нёманская легенда». Струменячы свае воды па беларускай зямлі, Нёман увабраў у сябе ўсё лепшае, чым гэтая зямля багата, і «пайшоў з Беларусі да земляў літоўскіх, у іх гарады і вясёлыя вёскі», узбагачаючыся ўсім лепшым, што магла яму даць літоўская зямля. І вось, нарэшце, Нёман «злучыў у адзіным ручве нашы воды і сэрцы братоў — ім дружыць назаўсёды». Зразумела, у пераказе ўсё гэта выглядае вельмі спрошчана, таму няхай чытач звернецца да самога твора.

Добры верш «Дарога на Вільнюс» перадае яшчэ адну ўласцівасць многіх вершаў М. Калачынскага — іх дынамічнасць, паступовае нарастанне пачуццяў, думак, уражанняў, няўхільны рух да мэты. Гэтай якасцю адзначаны вершы «Паездка ў Сігулду», «Раніца Рыгі», «Балада пра звездара». На жаль, апошні верш празмерна расцягнуты.

Мацней за ўсё добрыя якасці вершаў паэта праяўляюцца ў кароткім лірычным вершы, дзе паэт перадае непасрэднае, жывое адчуванне жыцця. Выдатна зроблены верш «Пойдзем рэха шукаць».

Падымайся ранюсенька
Да зары, да зары,
Пойдзем сцежкай, Ганусенька,
У бары,
гушчары.
Пахнуць раніцай хораша
Верасы, верасы.
Лезуць плюсы-заморышы
Ля лазы
з дзеразы.
Асыпаюць арэшыны
Арахі, арахі.
Цішынёю завешаны
Бор сухі,
лес глухі.
Мабыць, рэха адбілася
Ад людзей, ад людзей,
Недзе ў пушчы згубілася,
Блудзіць дзесь
без надзей.

Багатая інструментоўка, нацыянальны каларыт гэтага верша робяць яго цяжкім для перакладу на іншыя мовы, нават — на ўкраінскую, падобную па гучанню. Гэты верш хочацца чытаць уголас, ён нібы выкананы на цымбалах.

Нібы цёплай усмешкай асветлены з сярэдзіны песні «Ёсць над Сожам гарадок», «Ганарыстым дужа стаў», «Не праспаць бы...», «На дарозе палявой».

Калачынскі ўмее знаходзіць дакладныя, выразныя вобразы. Пра пажылога чалавека з сівізной на скронях у яго сказана:

Здаецца, проста, калі йшлі праз
луг,
На іх асела пасма павуцінкі,
Ці, можа, ветрык коцікавы пух
Прынёс да скроняў з вербнае
галінкі?

Або вось з верша «Раніца Рыгі»:

Партальныя краны
Далонямі шчодрымі
Праменні ўздымаюць, людзям
несучы.

Застаюцца ў памяці такія радкі:

Ад Рыгі маршрут пачынаецца
проста.
Мігнулі азёры, адлітыя з шкла.
Дарога згарнулася скруткам
бяросты,
А потым пабегла — раўней, чым
страла.

Гэтыя і многія іншыя строфы зроблены трывала, без швоў і шчылін.

Лепшыя вершы М. Калачынскага прымушаюць прыгадаць словы вялікага савецкага пісьменніка аб тым, што «язык двигается к точности через простоту и экономию». Я падкрэсліў апошняе слова ў гэтым выказванні Аляксея Талстога таму, што Калачынскі іменна ў тых выпадках дамагаецца ўдачы, калі ён, «не расцякаючыся думкаю па дрэву», піша сцісла, дакладна, бязлітасна вымятаючы з вершаў слоўнае смецце.

Але вось — дзіўная рэч! — даказаўшы сваё ўменне рабіць трывалыя вершы, якія хвалююць чытача, Міхась Калачынскі не-не ды і напіша такое, што так і хочацца сказаць: «Навошта вы падпісваецеся пад тым, што зусім не выказвае вашу паэтычную сутнасць і з'яўляецца ні чым іншым, як стратай у вялікай і складанай літаратурнай гаспадарцы?»

Нельга, напрыклад, назваць удачай верш «Слава рэспубліцы». Прыязджае ў Мінск госць. Паэт у якасці экскурсавода паказвае яму выдатныя, з пункту погляду паэта, мясціны сталіцы. Ён прапануе госцю:

...хадою няшпаркай
пакрочыць у ранішні пошчак,
агледзець праспекты і паркі
і сонцам залітыя плошчы...
Няхай госць
Душой палюбуецца шчыра
Красой мураваных палацаў,
Дамоў, што стаяць па ранжыру.
Праменнямі ў шыбах іскрацца;
Пабудзе — шлях доўгі
агледзін —
За брамаю на стадыёне...

Наўрад ці падзякуе госць паэтугіду за такое доўгае блуканне па горадзе. У гэтым вершы, як і ў «Песні пра Беларусь», няма творчага падыходу аўтара да рэчаіснасці. Даводзіцца толькі здзіўляцца, што некаторыя слабыя вершы трапілі ў добрую ўвогуле кніжку. Ці не таму гэта адбылося, што рэдактараў часта гіпнатызуе імя аўтара: калі паэт дастаткова вядомы, дык адборам вершаў для выдання кіруе толькі ён сам і ніхто іншы.

Калачынскаму спадарожнічаюць удачы тады, калі ён, пазбягаючы агульных мясцін, уносіць свой духоўны ўклад у жыццёвы матэрыял, пакладзены ў аснову твора.

Уладзімір ВАРНО.

Часопісы ў лютым

«НЕМАН»

У першым нумары (студзень — люты) пад рубрыкай «Справы і людзі сямігодкі» змешчаны нарысы Б. Усцінава «Слова аб беларускім экспарце», майстра трактарнага завода А. Казлова «Гарачыя будні».

Проза ў часопісе прадстаўлена апавяданнямі М. Лупсякова «Праз гады» (пераклад Ул. Жыжэнкі), А. Браілоўскага «На світанні», Б. Паўленкі «Двое», Н. Навасёлавай «На рыбалцы», В. Хліманава «Зялёны звон», А. Зарыцкага «Пад старымі соснамі», В. Віткі «Баравіцкія музыканты» і «Гулячы хлеб» (пераклад І. Клімашэўскай) і «Кароткімі апавяданнямі» В. Гарбука.

Часопіс друкуе вершы Н. Кісліка, М. Навакшэнава, М. Цялічкі, Ул. Быкоўскага і Х. Мальцінскага.

У раздзеле «Запісы, успаміны, дакументы» надрукаваны артыкулы П. Каламійца «У рэвалюцыйным падполлі» і А. Малюцінай «Янка Купала і Апалон Карынфскі».

Аб творчасці народнага артыста БССР А. Кістава расказваецца ў артыкуле «На высокім узлёце» Б. Бур'яна і І. Пісьнеўскага.

Літаратурная крытыка прадстаўлена артыкулам А. Шчарбатава «Атэстат сталасці — гэта і многа і мала» і рэцэнзіямі на кнігі «Камсамол — чашай доблеснай партыі сын», М. Лужаніна «Гэта было ў Беларусі», С. Селівестрава «З Енісея на Сіваш».

Артыкулы «Рабочая паэзія ў газеце «Северо-Западный край» Г. Барташэвіча і «З гісторыі сям'і В. І. Дуніна-Марцінкевіча» Г. Барышава складаюць раздзел «Водгулле мінулага».

У раздзеле «Сатыра і гумар» змешчаны вершы і байкі Ул. Корбана, Л. Галаванава і В. Пепляева.

Часопіс ілюстраваны.

Канстанцыя БУЙЛА

Новыя вершы

Ранак у Маскве

Яшчэ над Яузскай нізінай
Туман калышацца сівы, —
А ранак запаліў рубіны
На вежах залатых Масквы.
У паветры галасы курантаў,
Гудзе напеўна звон гадзін,
І шорах венікаў шурпаты
Па тратуарах захадзіў.
Як бы касцы на сенажаці,
На ўвесь размах шырокі рук
Мятуць, нібы падлогу ў хаце,
Дзяжурныя асфальт і брук.
Каб новы дзень след лепшы
кінуў —
Дня учарашняга сляды
Змываюць рупныя машыны
Крылатай радугай вады.
Стаў ярка ранак разгарацца,
Гудкі гудуць, гудуць, гудуць,
І масквічы паспешна йдуць
Хадой імклівай на працу.

У музеі Якуба Коласа

Яго я помню статным, маладым,
Калі сяброўства працы нас
з'яднала.
Паэтам сталым Колас быў тады,
З ім поплеч крочыў родны наш
Купала.
А я дзяўчынкай скромнай і малой
Ішла за імі ўслед... О, як нясмела!..
І толькі іх паэзіі цяпло
Душу маю, як сонца ўлетку,
грэла.
Я ведала — што не сыйду з пуці,
Не заблуджуся на жыццёвых
сцежках,
Калі наперад буду цвёрда йсці
Па іх шляху, па іх зялёных вешках.
Збылося. Шчасце з бою мы ўзялі.
Быў стромы шлях і прытаміў нам
ногі,
Але заўсёды ўпэўнена ішлі
Мы ў будучыню светлаю дарогай.
Хай песня звонкая ляціць, гудзе,
Людзей да новых намаганняў
будзіць,
На новы ўзлёт працоўных нас вядзе
І шлях наперад асвятляе людзям!

Чытаючы кнігу крытыка...

Да нядаўняга часу сярод выданняў прац літаратуразнаўцаў і крытыкаў пераважалі манаграфіі або зборнікі артыкулаў манаграфічнага характару, прысвечаных у асноўным гісторыі літаратуры. Цяпер усё часцей выходзяць кнігі крытыкаў, напісаныя па гарачых слядах літаратурных падзей. Сярод іх — другая кніга Якава Герцовіча — «Літаратура і жыццё народа».

Справядліва гавораць, што цікавасць да манаграфіі тлумачыцца перш за ўсё цікавасцю да творчасці таго, пра каго яна напісана. У зборніку ж артыкулаў пра жывы літаратурны працэс сучаснасці на першы план выступае асоба крытыка, ён — у цэнтры ўвагі чытача; высвятляецца, ці паслядоўны ён у ацэнцы пэўных літаратурных з'яў, наколькі цэласная яго сістэма эстэтычных поглядаў, наколькі багаты арсенал яго крытычнай зброі.

У названай кнізе, закранаючы розныя пытанні развіцця беларускай савецкай прозы, паэзіі, літаратуры для дзяцей, Герцовіч імкнецца абагульняць вопыт пісьменнікаў у пабудове сюжэта і кампазіцыі, багата ўвагі аддае высвятленню прыроды канфліктаў, якія адлюстроўвае савецкая літаратура.

У цэнтры ўвагі крытыка — эпапея М. Лынькова «Векапомныя дні», раманы І. Шамякіна «Глыбокая плынь» і «Крыніцы», Т. Хадкевіча «Даль палявая», П. Броўкі «Калі зліваюцца рэкі», А. Чарнышэвіча «Світанне», аповесці і апавяданні П. Пестрака, Я. Брыля, М. Паслядовіча, І. Грамовіча, Р. Сабаленкі, М. Лупсякова, Ус. Краўчанкі, А. Асіпенкі, І. Дуброўскага, А. Рылько, Я. Скрыгана, А. Якімовіча, П. Кавалёва, М. Пянкрата, В. Зуба і многіх іншых.

Нельга не ацаніць станоўча імкненне крытыка гаварыць пра надзённае ў сучаснай літаратуры. Ён упэўнена і дакладна аналізуе тэматыку і ідэйную праблематыку беларускай прозы, цікавыя назіранні робіць у галіне сюжэта, кампазіцыі, канфлікту ў буйных празаічных творах, цікавыя яго думкі аб адлюстраванні нацыянальнага характару ў эпапеі М. Лынькова.

Важнае ў работах крытыка — разуменне актыўнай, дзейснай ролі літаратуры ў жыцці грамадства. І з гэтага пункту погляду ён дастаткова ўдала вызначае месца таго або іншага твора ў літаратуры. Крытык удала выбірае прыклады, каб паказаць, якія жыццёвыя працэсы і заканамернасці раскрывае той або іншы майстар слова. Пераканальна даводзіць ён значэнне тых або іншых твораў і вобразаў літаратуры мінулага для нашай сучаснасці.

Чытачу цікава будзе пазнаёміцца з аналізам вобразаў Паходні, Бабейкі, Янукевіча, Заранік, Марыны Кудзінай і іншых з рамана «Даль палявая» Т. Хадкевіча, з параўнаннем структуры раманаў І. Шамякіна «Глыбокая плынь» і «Крыніцы», са шматлікімі цікавымі назіраннямі над творамі сатырычнымі, дзіцячай літаратуры; бадай, найцікавейшыя ў кнізе артыкулы «Ля самых вытокаў чалавечай свядомасці», «Сюжэт і кампазіцыя рамана», «Смех — спадарожнік сілы». Дасціпныя назіранні зроблены над апавяданнямі розных аўтараў у іншых артыкулах.

Большасць крытыкаў схіляецца да такой думкі: «Гаворачы пра мастацкія творы, мы вельмі часта ўжываем словы «правільна» і «няправільна» і вельмі рэдка — слова «цудоўна». Гэта, на наш погляд, у вялікай ступені датычыць кнігі Герцовіча. Чытаеш яго разважанні — і ствараецца ўражанне, нібы крытык забывае, што твор мастацкай літаратуры — з'ява эстэтычная.

Даўно ўжо ў нашых літаратуразнаўстве і крытыцы выкрышталізавалася выключна ясная і прынцыповая думка аб тым, што недасканалы па майстэрству твор можа дыскрэдытаваць самую дасканалую ідэю, закладзеную ў ім. Таму, калі твор заключае ў сабе важную думку, дык аналіз яго з боку майстэрства **жыццёва неабходны.** Павінна быць у крытыцы адзінства філасофска-публіцыстычнага і эстэтычнага элементаў.

Ідэйны бок твора, яго змест, аналіз іх крытыкам — гэта толькі частка справы (безумоўна, **вельмі важная).** Аднак трэба яшчэ паказаць, ці не бракуе ў гэтых творах майстэрства, каб яны маглі выканаць сваю высакародную ролю ў жыцці грамадства.

Паколькі на многіх старонках кнігі няма вялікай і прынцыповай размовы пра эстэтычны бок твораў, якія аналізуюцца, гэтыя старонкі з'яўляюцца па сутнасці чыста інфармацыйнымі. І гэта адзін з істотных недахопаў кнігі крытыка. Гэтым недахопам тлумачацца і іншыя.

Калі ідэйны аналіз не дапаўняецца аналізам эстэтычным, тады і з'яўляецца нейкі рацыяналістычны падыход да твораў літаратуры, мы б сказалі — «утылітарны» падыход.

Чытаем у кнізе:

«Пісьменнікі М. Паслядовіч і І. Шамякін паставілі праблему ліквідацыі вынікаў вайны ў душах людзей не наогул, не апрыёрна, а праз пэўныя характары, народжаныя пэўнымі абставінамі».

Па форме як быццам усё правільна. Але ўсё ж, нягледзячы на гэтае падкрэсліванне — «праз пэўныя характары, народжаныя пэўнымі абставінамі», мы не можам пагадзіцца з крытыкам. Як бы ні была важная «праблема ліквідацыі вынікаў вайны ў душах людзей», але далёка не адным гэтым вычэрпваецца значэнне раманаў М. Паслядовіча «Святло над Ліпскам» і І. Шамякіна «У добры час» і «Крыніцы». Значэнне гэтых твораў куды шырэй.

Або яшчэ больш яркі прыклад такога «ўтылітарнага» падыходу да літаратурных з'яў. Пра апавяданне І. Дуброўскага «П'яўка» крытык піша:

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ЛЕНІНГРАД. Пушкінскі дом сумесна з мемарыяльным музеем М. А. Някрасава правёў Усесаюзную някрасаўскую канферэнцыю. Удзельнікі канферэнцыі з Масквы, Кіева, Сталінабада, Горкага, Яраслаўля, Калініна, Паўднёва-Сахалінска і іншых гарадоў расказалі аб новых даследаваннях, прысвечаных творчасці вялікага рускага паэта.

На здымку: доктар філалагічных навук **Д. В. Чалы** (Кіеў) выступае з дакладам на тэму «Някрасаў і Шаўчэнка ў барацьбе з прыгонным правам».

Фота **В. Ціна.**
Фотахроніка ТАСС.

БІБЛІЯГРАФІЧНАЯ ЗАГАДКА

У час працы над артыкулам «Новае пра Ф. Багушэвіча» («Старонкі братняй дружбы», Дзяржвыдат БССР, Мінск, 1960) мне кінулася ў вочы адна вельмі цікавая акалічнасць — звесткі ў некаторых польскіх часопісах аб тым, што нібыта пасля смерці паэта быў выдадзены ў 1900 г. трэці паэтычны зборнік беларускага песняра «Скрыпачка беларуская», які наша літаратуразнаўства лічыць згубленым.

Звесткі гэтыя былі ў пэўнай ступені супярэчлівыя і надзвычай лаканічныя. Польскі літаратар Люцыян Узембла ў некралогу «Францішак Бенедыкт Багушэвіч» («Век» № 164, 4 (17) чэрвеня 1900 г.) пісаў, што «трэці зборнік неўзабаве з'явіцца ў друку (пасмяротнае выданне)». У артыкуле «Паэт-юрыст» («Бесяда літэрацка» № 24, 2 (15) чэрвеня 1900) Л. Узембла паўтараў гэтае сцвярджэнне і нават гаварыў пра змест «Скрыпачкі» наступнае: «Складаюць яе выдатныя творы, напісаныя таленавіта: маналогі, байка, сялянская элегія, з'едлівая аповесць». Другі польскі даследчык жыцця і творчасці беларускага паэта Напалеон Роўба пісаў: «Пасля смерці Багушэвіча засталося шмат твораў у рукапісах, і ёсць надзея, што яны хутка выйдуць пад назвай «Скрыпачка» («Тыгоднік ілюстраваны» № 23, 27 мая (9 чэрвеня) 1900).

Яшчэ больш цікавыя звесткі пра творчасць Ф. Багушэвіча прыводзіў польскі часопіс «Край», супрацоўнікам якога беларускі паэт быў у 1887—1891 гг.: «Выдаў ён некалькі тамоў сатырычных твораў па-беларуску, падпісаных «Бурачок». Да гэтай катэгорыі належаць: «Гавэнды», «Гутаркі», «Казкі», «Дудка беларуская» (два выданні), «Смык», «Скрыпачка» і шмат іншых» (ілюстраваны дадатак да часопіса «Край», № 22, 2 (15) чэрвеня 1900 г., стар. 309). Цяжка паверыць, што ў Ф. Багушэвіча былі кнігі «Гавэнда», «Гутаркі» і «Казкі», якіх не ўпамінаюць ні Н. Роўба, ні Л. Узембла, ні іншыя беларускія і польскія даследчыкі творчасці паэта-дэмакрата.

У артыкуле пра аўтара «Дудкі беларускай» я выказаў меркаванне, што магчыма ў гэтым сказе ёсць звычайная друкарская памылка і пачатак сказа трэба чытаць у такім выглядзе: «Да гэтай катэгорыі належаць: гавэнды, гутаркі, казкі, «Дудка беларуская» (два выданні)...» і далей, як у тэксце. Аднак катэгарычна сцвярджаць гэта пакуль што нельга. Справа ў тым, што ў зборніках «Дудка беларуская» і «Смык беларускі» ёсць вершы, якія можна лічыць па свайму жанру блізкімі да гавэндаў — вершаваных апавяданняў, напісаных на аснове народных паданняў («Хцівец і скарб на святога Яна», «Дзе чорт не можа, там бабу пашле» і інш.), а таксама да гутарак («Як праўду шукаюць», «Не цурайся» і інш.), але няма ні аднаго твора, які можна было б лічыць казкай. Між тым, Ф. Багушэвіч пісаў казкі. Можна спаслацца на аўтарытэтнае сцвярджэнне вядомай польскай пісьменніцы Э. Ажэшкі, якая ў лісце да Я. Карловіча 22 лютага 1888 года пісала: «Быў у мяне нядаўна п. Багушэвіч і чытаў мне казку — доўгую, поўную фантазіі, вельмі добрую, напісаную па-беларуску».

Адносна зборніка «Скрыпачка беларуская» ў часопісе «Край» падаюцца проста нечаканыя звесткі, якія прымушаюць паверыць, што трэці паэтычны зборнік Ф. Багушэвіча з'явіўся ў друку, але па нейкіх прычынах не дайшоў да нас. У некралогу не толькі лічыцца «Скрыпка» выдадзенай, але нават прыводзіцца цікавая дэталь — кніга гэта выдадзена **«з партрэтам аўтара»** (падкрэслена мною. — **С. А.**).

На гэтым моманце ў артыкуле «Новае пра Ф. Багушэвіча» я не спыняўся з пэўным намерам. Хацелася праверыць усе выданні кніг беларускага паэта ўключна па 1900 год, каб высветліць, ці няма сярод іх зборніка «Дудкі беларускай» ці «Смыка беларускага» з партрэтам аўтара, які памылкова названы «Скрыпачкай»? І вось цяпер я магу сказаць, што ні ў адной вядомай кнізе Ф. Багушэвіча, выдадзенай пры жыцці паэта, няма яго партрэта. Гэта наводзіць на думку, што магчыма сапраўды ў 1900 г. пасля смерці паэта «Скрыпачка беларуская» пабачыла свет і была выдадзена з партрэтам Ф. Багушэвіча.

Пацвярджае ў значнай ступені гэтую думку і артыкул-успаміны «Беларускі пясняр» (польская газета «Кур'ер віленскі», 11 лютага 1928 г.). Артыкул гэты падпісаны літарамі «NR». Змест яго без асаблівых цяжкасцей дазваляе ўстанавіць, што аўтарам гэтых успамінаў быў не хто іншы, як Н. Роўба (ён прымаў удзел з Ф. Багушэвічам у падарожжы па Віліі і Нёмане, прысутнічаў у Жупранах на пахаванні беларускага паэта). Н. Роўба некалькі разоў выступаў з артыкуламі пра Ф. Багушэвіча. Апрача некралога ў часопісу «Тыгоднік ілюстраваны», ён змясціў вялікі артыкул у польскай газеце «Кур'ер літэўскі» (№ 84, 1906 г.).

Артыкул Н. Роўбы ў газеце «Кур'ер віленскі» цікавы новымі, больш дакладнымі звесткамі пра адвакацкую практыку Ф. Багушэвіча ў Вільні пасля пераезду з Украіны. Аўтар артыкула паведамляе, што беларускі паэт жыў на рагу вуліцы Коннай, непадалёк ад колішняга так званага Збожжавага рынку, дзе цяпер размешчаны гарадскія гандлёвыя рады: «Адзін з будынкаў з вуліцы Коннай займаў Фр. Багушэвіч з жонкаю і двумя дзецьмі. Лёгка можна было знайсці яго кватэру, бо тут, асабліва ў кірмашныя дні, збіраўся натоўп сялян. Пан адвакат наперакор звычкам калегаў прымаў сваіх кліентаў вясною і ўлетку, а 5—6 гадзіне раніцы, а справы вырашаў не толькі ў сваім кабінеце, але і часам на вуліцы. Можна было з гэтага рабіць вывад, што Фр. Багушэвіч меў шырокую славу, а значыць і вялікія прыбыткі. Аднак такое меркаванне было слушным толькі напалову: кліентаў сапраўды было вельмі многа, але прыбыткі меў ён вельмі малыя».

Аднак вернемся да галоўнай тэмы нашай размовы — зборніка «Скрыпачка беларуская». Аўтар артыкула «Беларускі пясняр» піша наступнае: «Уся творчасць Багушэвіча складаецца з трох невялічкіх томікаў, кожны з якіх меў асобную назву: 1) «Дудка», 2) «Смык», 3) «Скрыпачка». **Усе яны надрукаваны за мяжою** (падкрэслена мною.— **С. А.**), адкуль вельмі цяжка было іх прывезці». Апрача таго, разглядаючы лірыку паэта, Н. Роўба сярод выдатных твораў Ф. Багушэвіча называе верш «Свая зямля», якога няма ні ў «Дудцы беларускай», ні ў «Смыку беларускім». Напрошваецца вывад, што аўтар артыкула, калі не меў пад рукамі трэцяга зборніка — «Скрыпачку беларускую», дык прынамсі ведаў некаторыя творы Ф. Багушэвіча, якіх мы сёння не ведаем.

Усе гэтыя даволі абрывістыя звесткі наводзяць на такое меркаванне: ці не здарылася са «Скрыпачкай беларускай» яшчэ больш сумная гісторыя, чым з апавяданнем «Траляляёначка», якое было выдадзена ў Кракаве ў 1892 г., і толькі амаль праз семдзесят год стала здабыткам беларускай літаратуры? Праўда, сляды «Траляляёначкі» не згубіліся таму, што кніга была палічана за польскі твор (апавяданне было выдадзена лацінкай і ананімна) і трапіла ў польскія бібліяграфічныя даведнікі (напрыклад, у бібліяграфію польскай літаратуры К. Эстрайхера).

Трэба адзначыць і той факт, што «Траляляёначкі» няма **ні ў адной** бібліятэцы Савецкага Саюза. Відаць, сапраўды з перавозам кніг Ф. Багушэвіча, выдадзеных за мяжой, было нялёгка. Магчыма, «Скрыпачка» таксама выйшла за мяжой, але па розных прычынах не трапіла на Беларусь.

Пошукі «Скрыпачкі беларускай» па польскай бібліяграфічнай літаратуры не далі жаданых вынікаў. Пакуль што застаецца загадкай пытанне аб тым, выдаваўся ці не выдаваўся трэці паэтычны зборнік Ф. Багушэвіча.

Гэтую бібліяграфічную загадку, вельмі важную для беларускай літаратуры, можна вырашыць толькі пры дапамозе і пры ўдзеле навуковых бібліятэк братняй Польшчы. Магчыма, пэўнае святло на гэтае пытанне праліў бы і неапублікаваныя да гэтага часу лісты Ф. Багушэвіча да Э. Ажэшкі, якія захоўваюцца ў архіве польскай пісьменніцы ў Варшаве.

Сцяпан АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Міхась СТРАЛЬЦОЎ

Блакітны вецер

АПАВЯДАННЕ

Лагацкі прачнуўся як бы ад нейкага штуршка: усё адбылося ненатужна і лёгка. Колькі часу ён ляжаў, не расплюшчваючы вочы. Тое няўлоўнае і хісткае, што яшчэ лунала над ім, было, напэўна, успамінам аб сне. Сон адыходзіў у святле, у пахах, у струменнасці ветру. Нібыта стаяла над нейкім возерам у духмянай парнасці сонца. Пахлі сосны, узнімаўся над вадою блакітны вецер і такі звонкі і чысты чуўся на беразе смех. Як хораша, як лёгка! Вось нібыта Лагацкі бяжыць да вады— як прыемна жвіо халодзіць босыя ногі, як засцілае вочы блакітны вецер!

У пакоі ціха. Ноч. Дзве гадзіны ночы — Лагацкі гэта ведае. Зараз вось пройдуць, калі не прайшлі, з фабрыкі работніцы: яны заўсёды праходзяць у гэты час і так ясна чуваць тады ўночы крокі. І яшчэ гамонку: «Ой, дзевачкі, ды ён жа кажа: «Я табе гадзіннік куплю». Ой, трымайце мяне, а то ўпаду!» І смех — залівісты, нястрымны... Смех заўсёды будзіць Лагацкага, як і гэты блакітны вецер, што сніцца ў апошні час.

Ноч. Ціха. Мусіць, прайшлі ўжо работніцы, мусіць, таму і прытрызніўся яму гэты смех.

Якая светлая, якая чуйная ў пакоі цішыня! Блакітнаваты промень зламаўся ў люстэрку — таямнічыя глыбіні адкрыліся ў школе. Павуціннай сеткай на сцяну ляглі цені: наблытаў адсюль нябачны вулічны ліхтар. І хораша ад думкі, што можна нікім не ўгледжаным стаць ля акна і гэтак сцішыцца перад маўклівасцю ночы...

Лагацкі выставіў руку, шукаючы на крэсле адзенне, і ўсміхнуўся, успомніўшы: жонка заўсёды кажа, што не можа заснуць, калі адзенне пакідана ў пакоі абыяк. Вось бы здзівілася, каб убачыла яго зараз.

Уставаць лёгка, і няма той млявасці, што раніцай хіне да сну і зляпляе павекі. Усё было незвычайна трошкі, таямніча, было прыемна і хораша. Лагацкі стаў ля акна, паглядзеў на вуліцу. Ліхтар свяціў не вельмі, з-пад аснежанага каўпачка звісала сусолка — застылая, нерухомая жылка вады. Пазаўчора была адліга, потым ціснануў марозік, потым усё прыцярушыла сняжком. Недабудаваны дом пад акном, вастравата бліснуў зорка з боку вежавага крана. Дахі і цішыня. Ланцужкі ліхтароў мецяць у горадзе вуліцы. Позна.

Думалася, што ўсё роўна не заснеш. Лагацкі абуўся, апрануў у калідоры паліто і выйшаў на лесвіцу. Адразу ж абступіў яго пах фарбы, халоднай тынкоўкі і пылу—заўсёдны пах пад'ездаў, скупа падпраўлены цёплым духам чалавечага жытла. Расціснутыя абцасамі, на пляцоўцы валяліся недакуркі. Лагацкі ўспомніў: учора ў суседняй кватэры спраўлялі праводзіны. Ішоў у армію Толік, токар нейкі ці будаўнік. У пад'ездзе вечарам было шумна. Потым па яго, Лагацкага, прыходзіў гэты самы Толік: «Сабраліся... Леанід Іванавіч... Разам з намі...» Дзівак нейкі, яны ж былі амаль незнаёмыя. Ад Толіка пахла гарэлкай. Лагацкі не пайшоў. Ага, ён правяраў тады студэнцкія работы. Каб не забыцца заўтра, ды даць гультаям гэтым добрага прачуханца. Работы здавалі позна—ясна: пісалі за адзін вечар. Які-небудзь курсавы геній будзе пасля хіхікаць: бура і націск, трохі натхнення і трохі часу. Глупства! Наогул, студэнты сталі не тыя. Многа з вытворчасці. Думаюць, што ўведалі ўжо жыццё. Чытаюць Рэмарка. Глупства! Яго равеснікі, у параўнанні з імі, былі жаўтаротымі ідэалістамі.

Цяперашнія студэнты не падабаліся Лагацкаму.

Ён і не заўважыў, як у яго сапсаваўся настрой. Зноў на лесвіцы трапіліся недакуркі, і зноў успомніўся Толік. Якраз дарэчы: не хацелася думаць пра студэнтаў. «Дарэмна ўсё ж пакрыўдзіў хлопца, не схадзіў на гэтыя праводзіны. «На адыходную» — здаецца, сказаў Толік. Палічыць, што абыйшоўся з ім па-свінску, і будзе мець рацыю. Не з-за работ жа тых адмовіўся... Не, не палічыць: я для яго, відаць, дужа занятая, вучоная асоба. Смешна гэтак саромеўся, запрашаючы да сябе, і чамусьці выцер аб палавік ногі, калі выходзіў». Лагацкаму стала сорамна: «Вучоная асоба! Нічога сабе апраўданне... Якая прыкрасць!»

Выбіта шкло ў дзвярах, на фанерцы крэйдай напісана: «Тут жыве Зоя». І стаяць тры вялікія клічнікі. «Якая-небудзь Толікава знаёмая, і, глядзі, была на праводзінах. Добра, што не пайшоў туды, а то давялося б прыкінуцца сябрам моладзі. Так сказаць, старэйшы таварыш і юная змена... Роля яўна не для мяне. І сваіх студэнтаў даволі».

Ён падумаў раптам, што ўсё гэта глупства і разззлаваўся на сябе: «Ну, не пайшоў, і добра... А тут нейкія сумненні, нейкі дзіцячы самааналіз. Смешна. І наогул...»

Ён выйшаў на вуліцу, спыніўся. Нешта незразумелае з ім робіцца ў апошні час: ну, хоць бы гэты сон, бадзянне ноччу. Лагацкі пастаяў у роздуме, агледзеўся. Было маўкліва на вуліцы, пуста, і ў самай моцы быў марозік, такі вастраваты, жорсткі, але прыемна цвярозлівы. Няпэўна і нудна пачало паколваць у скроні: можа, ад свежага паветра. «Чаго я выйшаў?» —думаў Лагацкі.

Якраз перад ім ляжаў, нібы ў руінах, недабудаваны дом, той самы, які ён заўсёды бачыў з акна кватэры. Першыя цагліны тут паклалі яшчэ вясной, летам будаўніцтва чамусьці спынілі, а цяпер распачалі зноў. Лагацкі звыкся з домам, і ён стаў для яго нібы жывой істотаю і нібы чалавек, дом абрастаў патрохі ўспамінамі.

Стары знаёмец, ён дзяліўся імі цяпер з Лагацкім. А той разумеў усё і бачыў, як зямля, выкінутая некалі экскаватарам, прыцярушаная пасля сняжком, рабілася добраю горкай. Як прыходзілі на яе дзеці, і вось: хто на санках, хто нагамі, а хто і так сабе, тым самым месцам, якому і належыць здаўна адказваць за нястрымныя гаспадаровы фантазіі, спрабавалі тут і крутасць горкі і разгон з яе.

«Стары знаёмец, без аблічча і нумара дом, — думаў Лагацкі, — і я расказаў бы табе, чым была для мяне гэтая незнарок падгледжаная наіўнасць. Ды ты не ведаеш, што такое пах і водар маленства, не разумееш, чаму чарнільная пляма, выпадкова ўбачаная на снезе, можа хваляваць мацней, чым самае сталае дзіва».

Ды ён, Лагацкі, і не хацеў такога. Ён ведаў: сапраўднае дзіва было ці простым, як гэта дзіцячая горка, ці наіўным, як выцвілы паркаль. І сапраўдны вецер быў блакітным. У ім было ўсё: трывожная смуга далягляду і незабыўнае святло маленства; дажджы, густыя, як вецер, і пах суніц; шчымлівая радасць у сэрцы і непрыкрытае, вясёлае здзіўленне перад светам. Якраз усё тое, чаго не хапала цяпер Лагацкаму.

Ён адчуваў, што вельмі змарыўся. Лекцыі ў інстытуце стамлялі яго, і, можа, яшчэ больш —размовы ў прафесарскай. Званіў тэлефон, выходзілі і заходзілі людзі, сакратарка бегала з раскладам, перастаўляючы лекцыі, выкладчыкі скардзіліся на студэнтаў, быццам усё гэта было так важна і быццам студэнты былі калі-небудзь анёламі. Лепш за ўсё было Лагацкаму, калі не турбавалі яго. І тады можна было слухаць, не слухаючы, засяродзіўшыся ў сабе — і гэта было чаканнем дзіва. І яно прыходзіла, і шчымліва кралася ў сэрца то нейчым голасам, пачутым з калідора, то скразнячком, што біўся ў фортцы, то шчодрым пахам вады, невядома кім распырсканай па падлозе. Гэта блукаў недзе і трывожыў Лагацкага блакітны вецер.

І вось нібы спадала з яго плячэй і такой непатрэбнай рабілася сталасць, і, здавалася, усё пражытае і перажытае раней, паназбіранае з гадамі па крапельцы і драбніцы, не вартым было і самай маленькай часцінкі маленькага дзіва. Чаму так было, Лагацкі не ведаў. Можа, гэта вярталася жыццё на паўзабыты нейкі круг маленства, можа, гэта тужыла душа па нечым, што адыйшло і што згубілася са сталым вопытам, а, можа, тут была і проста незадаволенасць сабой, — Лагацкі сказаць не браўся. Нешта незразумелае рабілася з ім, і яно шукала сабе выйсця.

Толькі ён, Лагацкі, цяпер не думаў пра гэта. Спаў горад, нязвыклая, невыказная таямнічасць панавала наўкол. І такі даступны і недаступны цяпер адзіноце, Лагацкі глядзеў і слухаў — і цішыня, і ноч цяклі праз яго. Ляцелі на ліхтар сняжынкі, нячутныя і ціхія, бы начныя матылі. Сіпеў і чухкаў недзе ў шэрых прыцемках паравоз. Трапяткі і тонкі праменьчык спускаўся з неба: міргала над горадам зорка. І многае, многае адкрывалася тады і сэрцу, і зроку, і здавалася Лагацкаму, што ён чуе, як вастравата і скупа пахнуць і снег пры дарозе і лядок на ёй, і якія асаблівы, густы халадок ідзе ад цэглы, панакіданай ля дома, і які зусім іншы, скразняковы ветрык, дзьме з праёмаў пустых вакон. Сасновай свежасцю патыхала ад штабелю заінелых дошак. І было адчуванне, што вось яшчэ трошкі, варта толькі захацець і напружыцца, як адкрыецца недаступная раней і ніколі яшчэ нязведаная пранізлівасць думкі, як прыйдуць небывалы спакой і яснасць. І ён тады неяк па-новаму гляне і на сябе і на людзей.

Але нічога не прыйшло, і на душы засталася горыч, са шкадаваннем успомніўся сон, светлая ціша ў пакоі, ранейшы настрой, і ён падумаў: «Куды ж дзелася ўсё гэта?» Замест адказу паўстаў у памяці ўчарашні вечар, праводзіны, Толік, і цяпер ужо выразнай, неадступнай стала незадаволенасць сабой. «Я чэрствы, раўнадушны чалавек, — сказаў сабе Лагацкі, — але не хачу прызнацца ў гэтым, і таму гуляю ў хованкі з сабой. Тры гады жыў побач з гэтым Толікам, і амаль не ведаю яго, зрабіў яму прыкрасць — і хачу апраўдацца. Я не стаміўся, я проста баюся людзей, баюся, каб яны не ўбачылі, што ў мяне згубілася нешта, і што ўсё мне нецікава. І гэтых новых студэнтаў я не люблю таму, што яны не такія, як я, што жывуць цікавей за мяне».

Так ён думаў, і яму здавалася, што ён думае шчыра. І дзіўна: у гэтай гаворцы з сабой, у гэтых непрыемных прызнаннях была для яго нейкая помслівая асалода. Яшчэ раз ён агледзеўся: падумаць толькі, гэта ж нечага прастаяў тут, папаўшыся, як дзіця на забаўку, на гэтыя марныя летуценні. Брала злосць на сябе, Лагацкі адчуў нечакана, што ўвесь схаладнеў. Ён наставіў каўнер і пайшоў па вуліцы. Гэта нават яшчэ не вуліца была, а проста дарога: дамы тут стаялі з аднаго толькі боку. Справа, зацісныты нейкімі майстэрнямі, цягнуўся нешырокі пустыр, аж пакуль не ўставаў на яго шляху адзінокі, вясковага выгляду домік. Дарога за ім збочвала ў сапраўдную вуліцу. Недзе там узнімалася сцяна таполяў, і Лагацкаму відно было, як трапяталася зыркае святло ліхтара ў шэрым іх галлі. На адкрытым месцы яшчэ больш сядае даў адчуць халадок. Несучы блакітны агеньчык, з-за адзінокага доміка вышмыгнула таксі, пранеслася паўз Лагацкага. Яму пачулася з машыны гаворка. Стала маркотна. Можа так і трэба было — выплыў успамін... Генадзь Парукаў, выкладчык англійскай мовы і ён жа інстытуцкі знаёмы. Чарнявы, з каротка стрыжанымі валасамі, маладзейшы за Лагацкага, ён заўжды прыязджаў у інстытут на матаролеры. Да позняй восені хадзіў без шапкі. Смешна: Лагацкі зайздросціў яму, наогул—ён зайздросціў людзям, што ўмелі ўладкаваць сваю душэўную гаспадарку. Парукаў, здавалася яму, гэта ўмеў. Мусіць, для яго не было нявырашаных пытанняў у жыцці і, мусіць, не было нічога недаступнага. І ў паставе яго, і ў гаворцы адчувалася нейкая незразумелая Лагацкаму ўпэўненасць і сіла.

Дык вось, гэты самы ўспамін. Неяк пацягнула Лагацкага за язык—пакпіў з таго парукаўскага матаролера. Як ён цяпер разумеў: была ў гэтым неўсвядомленая яшчэ і смешная спроба як бы апраўдацца перад кімсьці ў нейкай сваёй нядатнасці. «Што ж, так табе і трэба»,—думаў цяпер пра сябе Лагацкі, але тады адказ Парукава яго пакрыўдзіў.

— Браце мой, — сказаў яму Парукаў, — ты разважаеш недаравальна для дарослага чалавека. Спытай у любога школьніка, ён табе скажа, што мы жывём у атамны век. Матаролер хоць і не ўзносіць мяне да вяршынь цывілізацыі, але, заўваж сабе, сведчыць пра псіхалагічныя зрухі ў маім характары. Я раблюся сучасным чалавекам.— Ён засмяяўся, пераводзячы ўсё на жарт. — Ахвяруй, браце, сваім ідэалізмам, не трэба быць дзядзькам у Вільні. Праблема нумар адзін: фізікі і лірыкі. Ты гэта ведаеш лепш за мяне, выкладаючы літаратуру... Ясна?

Чорт бы яго спазнаў, гэтага Парукава, ён умеў разважаць лагічна. Жарты жартамі, але Лагацкі адчуў сябе ніякавата: нібы вось узяў чалавек ды і даў яму мімаходзь, як малому, безуважна крыўдную пстрычку. «Ну, браце, адстаў ты ад жыцця, куды табе — не разумееш простых рэчаў»—гэткае пачулася Лагацкаму ў тых жартаўлівых парукаўскіх словах.

«І сапраўды, як дзядзька ў Вільні»,—думаў цяпер Лагацкі спакойна неяк, быццам думаў зусім не пра сябе, быццам з тым непрыемным успамінам пакончана назаўсёды. Хада супакойвала яго. Незаўважна для сябе ён пачаў прыглядацца да вуліцы, і зноў, як нядаўна, калі стаяў перад домам, убачанае навокал западала ў памяць. Ён бачыў, як сцішана, таямніча застылі ў змроку за платамі сады, як мякка ллося запозненае святло з акна драўлянага доміка, аднесенага ў глыб двара, і як, схаваўшыся ад холаду, драмаў у тэлефоннай будцы ля магазіна вартаўнік. Так, аглядаючы ўсё наўкол сябе, дайшоў Лагацкі да чыгуначнага пераезду і спыніўся там. Бліскучы прамень каўзануўся па брыжыку рэйкі і пабег аж туды, дзе пяшчотна млелі чырвоныя агеньчыкі на стрэлках і дзе ўжо іншыя, высокія і зыркія, узнімаліся насустрач агні. І, як бы дачакаўшыся чалавека, пранізліва і тонка азваўся недзе наперадзе паравоз. «Трэба абавязкова з'ездзіць у вёску, да маці, — адзначыў сабе Лагацкі. — Гэта ж столькі часу не наведваўся туды». І яму стала прыемна, што ён падумаў гэтак, і непрымушанае, лагоднае прыйшло тады адчуванне: «Я спакойны— і гэта добра. Але спакойны не так, як учора, і як яшчэ нядаўна, калі прачнуўся». Як бы ў нейкую новую і вялікую дарогу збіраўся ён цяпер, і перад ёю, здавалася яму, трэба было завітаць туды, дзе ўпершыню ўведаў ён блакітны вецер.

Яму ўжо не стаялася на пераездзе, ён павярнуўся і пайшоў дамоў. І нейкім радасным для яго і такім значным было цяпер гэта вяртанне.

На пустыры, мінуўшы вуліцу, ён спыніўся. Белая роўнядзь снегу кінулася яму ў вочы, і ён ступіў на яе, паволі пайшоў, прыглядаючыся, як цьмяна мроіліся каля ног сняжынкі. Ён нахіліўся і, узяўшы рукою і сціснуўшы ў далоні камячок снегу, прыклаў яго да твару. Прыемная і свежая застругменілася тады прахалода. Лагацкі выпрастаўся. «Трэба жыць, — сказаў ён сабе, — трэба жыць, і тады ніколі не пакіне мяне блакітны вецер».

Ён павярнуўся і, прыемна ўзрушаны, лагодны, пайшоў на дарогу.

Часопісы ў лютым

«БЕЛАРУСЬ»

Вершам Міхася Калачынскага «Пагода і хлеб», прысвечаным знамянальнай падзеі — студзеньскаму Пленуму ЦК КПСС, адкрываецца нумар.

Гутарка карэспандэнта часопіса з намеснікам старшыні Дзяржплана БССР А. Паповым змешчана пад назвай «Велічны час — велічныя планы». Чытач даведаецца з яе аб развіцці прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры рэспублікі ў трэцім годзе сямігодкі. Нарыс Я. Кучара і І. Гусева «Ад радавога да маршала» расказвае пра жыццёвы шлях маршала авіяцыі С. А. Красоўскага, нарыс М. Савіча «Гродзенскі азотна-тукавы» — аб новабудоўлі сямігодкі, нарыс В. Шацілы «Народны засядацель» — пра засядацеля народнага суда Мінскага раёна І. Е. Галавенку.

80-годдзю з дня нараджэння К. Я. Варашылава прысвечаны артыкул «Заўсёды з народам». Пра здымкі новага фільма «Пад Масквой» часопіс друкуе ілюстраваны допіс І. Кудраўцава «У агні гартаваныя». Мастацкай выстаўцы прысвечан артыкул Г. Пятроўскага «Рэспубліканская 1960 года», двухтомніку М. Лужаніна — артыкул Р. Шкрабы «Радасць паэзіі», рэспубліканскаму агляду народных тэатраў і лепшых самадзейных драматычных калектываў — допіс Л. Андруховіча «Свята народных талентаў», ахове прыроды — артыкул К. Кірэенкі «Краса роднай зямлі».

Пад назвай «Лекавыя травы» друкуюцца звесткі аб лекавых раслінах, якія растуць у Беларусі. Такі матэрыял будзе змяшчацца сістэматычна.

У нумары друкуюцца ўрывак з другой кнігі рамана Ільі Гурскага «Улада Саветам» — «Грозныя гады», «Маленькія апавяданні» Барыса Сачанкі, нізка вершаў Антона Бялевіча, верш Уладзіміра Верамейчыка, байка Уладзіміра Корбана.

Пад рубрыкай «Новыя кнігі» апублікаваны рэцэнзіі: В. Бурносава — на кніжку «Слаўная дачка беларускага народа», А. Альшэўскага — на зборнік Міколы Аўрамчыка «Ключы жураўліныя», А. Шаўні — на аповесць Рамана Сабаленкі «Каралінцы», М. Стральцова — на першы зборнік Генадзя Бураўкіна «Майская просінь».

У часопісе змешчана таксама шмат невялікіх артыкулаў, допісаў, нататак, якія знаёмяць з гісторыяй і сучасным жыццём рэспублікі.

Героіка нашых дзён

Літаратурная канферэнцыя на тэму «Героіка нашых дзён у нарысах беларускіх пісьменнікаў» праводзілася, бадай што, упершыню ў нашай рэспубліцы. Да гэтай размовы пра нарыс Новабарысаўская гарадская бібліятэка своечасова падрыхтавалася. На вечар сабраліся рабочыя завода «Чырвоны металіст» і фабрыкі піяніна, настаўнікі і вучні.

На канферэнцыі цікава выступілі выкладчык беларускай мовы і літаратуры школы-інтэрната Яўген Замерфельд, настаўніца 5-й сярэдняй школы дэпутат гарсавета Аўгіння Мыцько, загадчыца бібліятэкі Любоў Гурэвіч, медсястра Ніна Ільюшкіна, прыёмшчык АТК завода «Чырвоны металіст» Тацяна Шалыт. Вучні Людміла Мыцько, Марыя Шаматовіч, Віктар Ермачонак прачыталі мастацкія творы. Прынялі ўдзел у гэтым вечары і пісьменнікі Антон Бялевіч, Аляксей Кулакоўскі, Мікола Ткачоў.

Нарысы за 1960 г., надрукаваныя ў беларускім перыядычным друку і выдадзеныя асобнымі кнігамі, атрымалі на канферэнцыі ў Нова-Барысаве добразычлівыя заўвагі і належную ацэнку. Сардэчна і цёпла сустрэлі чытачы пісьменнікаў.

На выстаўцы студыйцаў

У Маладзечанскім Доме піянераў дэманструецца справаздачная выстаўка творчасці ўдзельнікаў гарадской студыі выяўленчага мастацтва. На ёй прадстаўлены вучэбныя работы па малюнку, кампазіцыі, а таксама хатнія работы студыйцаў В. Белабуса, А. Панаса, Е. Хацьковай, А. Цыбульскага, М. Свірыда і інш.

Студыяй выяўленчага мастацтва ў Маладзечна кіруюць выпускнік Мінскага мастацкага вучылішча К. Харашэвіч і член Саюза мастакоў БССР Я. Радзялоўская.

М. ТАРАСІКАЎ.

Сярод работ, прадстаўленых на атрыманне Ленінскіх прэмій Маскоўскім аддзяленнем Саюза мастакоў РСФСР, — трыпціх народнага мастака РСФСР і Кіргізскай ССР, правадзейнага члена Акадэміі мастацтваў СССР С. А. Чуйкова «Аб простых людзях Індыі»: «Мірныя будні», «Песня кулі», «Вячэрні роздум». Гэты твор адлюстроўвае ўражанні мастака, атрыманыя ім у час паездкі ў Індыю, паказвае простых людзей гэтай краіны.

НА ЗДЫМКУ: **С. А. Чуйкоў** у майстэрні.

Фота **Э. Еўзярыхіна.**
Фотахроніка ТАСС.

Чытаючы кнігу крытыка...

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

«Увага пісьменіка засяроджана на праблемах умацавання працоўнай дысцыпліны ў калгасах».

Ізноў, як бачым, ігнаруецца чалавеказнаўчая, эстэтычная сутнасць твора.

Дарэчы, і сам крытык выказваецца супраць падобнага рацыяналістычнага падыходу да літаратурных з'яў:

«Літаратура... не можа дазваляць сабе штучныя размежаванні: вось у гэтым творы трактуецца праблема сям'і, а ў гэтым — праблема школы ці працоўнага выхавання падрастаючага пакалення. А такое размежаванне мы, на вялікі жаль, сустракаем у многіх творах».

І гэта крытык гаворыць пасля таго, як сам жа на многіх старонках кнігі аддаў даніну падобнаму «штучнаму размежаванню» твораў па «праблемах»...

На адной і той жа старонцы амаль побач чытаем:

«І. Шамякіна... прывабіла праблема, якую рэальнае жыццё не аднойчы падказвала нашай літаратуры: інтэлігенцыя і народ». І далей: «Для герояў рамана «Крыніцы» нават не існуе такой праблемы, такога падзелу: інтэлігенцыя і народ».

Незразумела, чаму пісьменнік, нягледзячы на тое, што ў рэальным жыцці яго герояў не існуе такой «праблемы», тым не менш чамусьці «прывабіўся» ёю. Нешта тут, відаць, не зусім дакладна сфармулявана крытыкам. А калі недакладна сфармулявана, значыць — недастаткова прадумана.

Гэтым галоўным недахопам у зыходных пазіцыях, які па сутнасці з'яўляецца праявай механічнага адрыву зместу ад формы, элементам сацыялагізму, на нашу думку, тлумачацца і астатнія недахопы кнігі.

Не гаворачы падрабязна пра аднастайныя прыёмы падачы матэрыялу, штампаваныя фармуліроўкі, сухасць стылю, падкрэслім, што даволі часта тыя ці іншыя меркаванні крытыка могуць быць аднесены да зусім розных майстроў, бо індывідуальнае аблічча кожнага з іх застаецца для нас тайнай за сямю пячаткамі, нягледзячы на тое, што змест іх творчасці і ідэйная яе накіраванасць прааналізаваны дастаткова поўна.

Сапраўды, хоць аналіз эстэтычны, як нам здаецца, не з'яўляецца моцнай рысай Герцовіча, але наколькі цікавей чытаецца яго артыкул пра дзіцячую літаратуру, дзе такі аналіз ёсць у большай меры, чым, скажам, у артыкуле «Літаратура і сучаснасць», у якім індывідуальныя рысы почырку кожнага з майстроў, пра якіх ідзе гутарка, амаль не закранаюцца.

Гаворыць, напрыклад, Герцовіч пра П. Пестрака:

«Пісьменніка цікавяць ідэйныя і маральныя матывы паводзін нашага сучасніка...»

Гэтыя словы можна сказаць аб кожным з пісьменнікаў, пра якіх вядзе крытык гутарку. Пра індывідуальны падыход П. Пестрака да паказу ідэйных і маральных матываў паводзін нашых сучаснікаў мы не атрымліваем уяўлення з разважанняў крытыка.

Крытык, гаворачы пра аповесць «Блакітнае ззянне», ставіць у заслугу Р. Сабаленку тое, што «амаль усе героі гэтага твора жывуць і дзейнічаюць у адпаведнасці са сваімі характарамі». Ён не заўважае, што без гэтай умовы твора проста не было б: гэта не заслуга пісьменніка, а неабходная ўмова існавання твора ў межах мастацкай літаратуры. І не гэта трэба падкрэсліваць, аналізуючы твор.

Нямала ў кнізе моўных агрэхаў, якія зусім недарэчныя пры размове аб **мастацкай** літаратуры:

«Аповесць Ул. Шыціка многа выйграла б, калі б аўтар, трактуючы важную праблему...» (трактуюць у трактатах, а не ў мастацкіх творах).

Або, скажам, такога роду афарызмы:

«Адно бясспрэчна: жыццё не стаіць на месцы»; «...кожны перыяд у жыцці народа мае свой пафас...» Або нязграбныя сказы, накшталт:

«Лірыка па самой сваёй жанравай сітуацыі (!) не цураецца (?) асабістай споведзі».

«У нас ёсць нямала твораў, якія трактуюць (!) праблему (!) барацьбы з паразітызмам». (Гэта ўжо амаль як пра нейкую навукова-папулярную брашуру).

Наўрад ці сведчаць у карысць эстэтычнага густу крытыка, калі ён прыводзіць, дадатна ацэньваючы твор, такія сухія словы персанажа:

«Мне, апрача ўсяго, падабаецца сама ідэя гэтай справы. Сапраўды, чаму б нам не заняцца гісторыяй сваёй вёскі, а можа, і шырэй паглядзець на гэта — не толькі сваёй, а і суседніх, якія звязаны з нашай школай і калгасам. І не толькі гісторыяй, і геалогіяй, і фальклорам. Вось што перш за ўсё бачу я ў вашай рабоце». Такой суконнай мовай размаўляе са сваімі выхаванцамі дырэктар школы, а крытык не заўважае гэтага. Ён прыводзіць гэтыя словы, відаць, таму, што ў іх сфармулявана «праблема»...

Адзначаныя недахопы, на наш погляд, істотныя ў кнізе пра літаратуру. Тым не менш кніга крытыка паспрыяе справе папулярызацыі сучаснай беларускай савецкай літаратуры. А хацелася б, каб яна не толькі тлумачыла змест твораў, папулярызавала іх, але і выхоўвала ў чытачоў эстэтычны густ.

Ул. БОЙКА.

Т. Самойлава ў Парыжы

Парыжане цёпла сустрэлі савецкую артыстку Тацяну Самойлаву, знаёмую французскаму гледачу па кінакарціне «Ляцяць жураўлі», якая доўгі час не сыходзіла з экранаў сталіцы Францыі. У час знаходжання ў Парыжы, куды яна прыехала ў сувязі з маючай адбыцца прэм'ерай фільма «20 тысяч лье па зямлі» (рэжысёр М. Пальеро; у галоўных ролях — Л. Зітрон, Т. Самойлава, Ж. Гавэн), савецкая артыстка наведала кінастудыю ў парыжскім прыгарадзе Бійанкурэ і сустрэлася там з вядомымі французскімі кінаакцёрамі.

У параднай зале парыжскага атэля «Ройяль-Монсо» ва ўрачыстай абстаноўцы адбылося ўручэнне Т. Самойлавай ганаровай прэміі Французскай акадэміі кінематаграфіі за 1960 год — «Крыштальная зорка». Гэтай прэміі савецкая артыстка ўдастоена за бліскучае выкананне галоўнай ролі ў кінафільме «Ляцяць жураўлі», які атрымаў сусветнае прызнанне.

НА ЗДЫМКУ: **Т. Самойлава** з ганаровай прэміяй Французскай акадэміі кінематаграфіі «Крыштальнай зоркай».

Фота агенцтва Дальмас.

Каб стаць кваліфікаванай мантажніцай кінакарціны, неабходна правільна разбіраць матэрыял па эпізодах у адпаведнасці са сцэнарыем, ведаць тэхніку і тэхналогію здымкаў, мантажнае абсталяванне, апрацоўку плёнкі і нават правілы пажарнай бяспекі. Усё гэта на першы час здалося не пад сілу Лідзіі Малахавай, калі яна са школьнай парты ўпершыню прыйшла вучаніцай на студыю «Беларусьфільм». Доўгі час у яе не атрымлівалася правільная сінхранізацыя паказу з гукам, што з'яўляецца найскладанейшай аперацыяй у мантажы фільма. На дапамогу прыйшла вопытны асістэнт рэжысёра Е. Аксёнак. Яна рабіла мантаж фільмаў «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Веснавыя навальніцы» і інш. Многім ёй абавязана Л. Малахава.

З таго часу прайшло чатыры гады. Камсамолка Л. Малахава стала вопытнай работніцай. Яна ўдзельнічала ў мантажы многіх карцін.

Вось адна з іх — поўнаметражны мастацкі фільм «Расказы пра юнацтва». Па задуме аўтараў сцэнарыя ён складаецца з чатырох самастойных навел, якія расказваюць пра слаўныя справы Ленінскага камсамола за сорак год.

На здымку: (злева направа) асістэнт рэжысёра па мантажу **Е. Аксёнак** і мантажніца **Л. Малахава** праглядаюць зманціраваныя кадры.

Фота **Э. Рысаева.**

Чалавека пакрыўдзілі...

У Ленінскім раённым аддзяленні міліцыі нам паказалі пухлую папку. Гэтай папкі магло і не быць, калі б шафёр Анатоль Ушакоў больш спакойна ехаў па Школьнай вуліцы. Ён вёў машыну з недазволенай хуткасцю, хоць добра ведае правілы вулічнага руху.

Стары чалавек Гофман, інвалід, абапіраючыся на кіёк, пераходзіў вуліцу. Раптам ён убачыў машыну, якая імкліва наязджала на яго. Хутчэй перабегчы вуліцу ў Гофмана не было ні часу, ні сілы. Ён, ратуючыся, разгублена толькі мог прыўзняць свой кіёк.

У сваім тлумачэнні Анатоль Ушакоў так апісаў гэты драматычны момант:

— Выйшаў наперад адзін грамадзянін і ўдарыў палкай па праваму лабавому шклу, якое тут жа разбілася на кавалкі...

У кузаве машыны знаходзіліся рабочыя Мінскага водаканалтрэста А. Селянікаў, Б. Ярашэвіч, М. Баранаў, В. Радзеўскі. Іх таксама папрасілі расказаць, што здарылася ў той момант, калі раптоўна на Школьнай вуліцы прыпынілася машына, у якой яны ехалі.

Вось што яны напісалі калектыўна:

— Мы ехалі на ліквідацыю аварыі... На перакрыжаванні з Нямігі на плошчу Свабоды раптам машына прыпынілася і мы пачулі крык і звон шкла. Ля машыны сабраўся натоўп людзей, сярод якога быў адзін чалавек з кіем. Як мы пазней даведаліся ад шафёра і свайго брыгадзіра, гэты чалавек кіем разбіў у машыне лабавое шкло... Мы гэтаму грамадзяніну дапамаглі сесці ў машыну і павезлі яго ў міліцыю.

А Мікалай Кручанок, які сядзеў побач з шафёрам у кабіне, так сфармуляваў тое, што бачыў:

— Як толькі я адчыніў дзверцы кабіны, чалавек з палкай ударыў ёю мяне з усяе сілы, затым — па лабавому шклу... Мы папрасілі гэтага грамадзяніна сесці ў машыну, але ён пачаў супраціўляцца і пагражаць нам. Тады мы пасадзілі яго ў кузаў і адвезлі ў міліцыю...

Значыць, Гофман не проста ўзняў кій, каб спыніць машыну, а скарыстаў яго ў якасці зброі: выцяў Кручанка, маладога, дужага хлопца, і ў дадатак яшчэ разбіў шкло ў машыне. Такога чалавека варта было завезці ў міліцыю. Каб Гофман, скажам, не ўдарыў па лабавому шклу, не крануў Кручанка, то не было б падставы «дапамагаць яму сесці ў машыну» і везці яго ў міліцыю!

На самай жа справе нічога гэтага не было. Старшы дзяржаўтаінспектар Ленінскага раёна тав. Раманенка агледзеў аўтамашыну № БО 64—50 і запісаў: «Лабавое шкло на аўтамашыне не заменьвалася, трэшчын на ім няма». Кручанка не толькі кіем, але і пальцам Гофман не крануў.

Навошта ж Ушакову, Кручанку і яшчэ чатыром хлопцам спатрэбілася фабрыкаваць гэтую гісторыю, у якой ад пачатку да канца наўмысна ўсё было выдумана: і напад, і пагрозы, і хуліганства старога чалавека? Аднаго яны не выдумалі — сапраўды, Гофман супраціўляўся. Але варта разабрацца, што гэта было за супраціўленне.

Калі Ушакоў націснуў на тармазы і прыпыніў машыну, то ён, абураны, адразу ж выскачыў на брук:

— Не ведаеш правілаў руху? — накінуўся ён са сваркаю на Гофмана.

Збялелы, перапалоханы Гофман, які ледзь не трапіў пад машыну, стаяў і не мог прамовіць слова.

— Чаго там з ім размаўляць? — крыкнуў з кузава адзін са слесараў. — Адбяры ў яго кій!

Ушакоў і Кручанок заламалі Гофману рукі і пачалі адбіраць у інваліда кій...

Заўважым, рану на назе Гофман атрымаў яшчэ ў час грамадзянскай вайны. Са снежня 1917 г. ён на працягу васьмі год змагаўся спачатку ў радах Чырвонай гвардыі, а потым у Чырвонай Арміі з ворагамі рэвалюцыі. Ён удзельнічаў і ў Айчыннай вайне супраць гітлераўскіх захопнікаў. Пятнаццаць год ужо ходзіць Гофман з кіем.

Гофман з усяе сілы абедзьвума рукамі трымаў кій. Тады Ушакоў і Кручанок пачалі яму выкручваць рукі, пасля біць. Урэшце на руках Гофмана з'явілася кроў...

— Чаго там з ім важдацца, — крыкнулі з машыны, — давай яго сюды, у кузаў.

Ушасцярых, узяўшы за ногі і рукі інваліда, ускінулі старога чалавека ў кузаў.

Праз колькі хвілін машына была ля будынка ўпраўлення міліцыі Мінскага аблвыканкома.

— Прыміце хулігана, — сказалі хлопцы з машыны БО 64—50 дзяжурнаму па ўпраўленню т. Аплінскаму. — Ён парушаў правілы вулічнага руху і затрымаў нашу машыну...

Гофман папрасіў Аплінскага запісаць прозвішчы людзей, якія прывезлі яго ў міліцыю. Ён паказаў дзяжурнаму свае акрываўленыя рукі, запэцканы ў мазуту касцюм. У яго балела ў грудзях ад удараў.

Ушакоў адразу ж пагнаў машыну з плошчы Свабоды. Тым часам Аплінскі прапанаваў Гофману.

— Ідзіце дахаты, бацька...

Пасля таго, як Гофман звярнуўся ў газету за дапамогай, мы наведалі старшага памочніка пракурора рэспублікі В. Пракудовіча і папрасілі ў яго дазволу пазнаёміцца са справай Гофмана.

— А навошта гэта вам? — запытаў т. Пракудовіч.

— Чалавека ж пакрыўдзілі...

— Для газеты ў ёй няма нічога цікавага. Я б не раіў вам марна траціць час.

Мы прытрымліваліся іншага пункту гледжання. Яшчэ раз папрасілі дазволу прагледзець справу.

— Не маю права дазволіць вам гэта...

— Можа нам звярнуцца да пракурора рэспублікі?

— Усё роўна гэта вам нічога не дасць.

— А як жа быць?

— Добра, — сказаў раптам т. Пракудовіч, — прынясіце ад рэдактара пісьмовую просьбу і мы, мабыць, дазволім тады вам...

З пісьмовым дазволам мы з'явіліся ў Ленінскі райаддзел міліцыі.

— Я ўжо ведала, што вы прыдзеце, — сказала нам следчы т. Барадзіна. — Гэты Гофман у мяне ў пячонках сядзіць. Ходзіць і ходзіць колькі месяцаў. Што трэба чалавеку — ён пэўна і сам не ведае. Ён жа без усякай падставы прыпыніў аўтамашыну! Гэта ж факт. І яшчэ, бачыце, незадаволены, што мы збіраемся гэтую справу перадаць на разгляд таварыскага суда Мінводаканалтрэста. Дзіва з гэтага Гофмана!

Дзіва, дый годзе. Больш чатырох месяцаў мінула з таго дня, як хуліганы з Мінводаканалтрэста не толькі груба зняважылі, але і збілі, як гэта сведчыць судовая экспертыза, старога чалавека, а хуліганы яшчэ і сёння не панеслі за гэта ніякага пакарання! Хіба ж гэта не дзіўна?

Нам незразумела, чаму стаяць на баку гэтых асоб некаторыя работнікі пракуратуры і міліцыі?..

Ул. МЯЖЭВІЧ.

СА СПРАВАЗДАЧНА-ПЕРАВЫБАРЧАГА СХОДУ СЕКЦЫІ ДЗІЦЯЧАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Творчай размовы не адбылося

Днямі сабраліся дзіцячыя пісьменнікі, каб пагаварыць пра сваю работу ў мінулым, 1960 годзе і вызначыць шляхі далейшага развіцця дзіцячай літаратуры.

Старшыня секцыі Эдзі Агняцвет зрабіла справаздачны даклад. З яго можна было даведацца, што работа пісьменнікаў была даволі плённай. Адно пералічэнне выдадзеных і падрыхтаваных да выдання кніг паказвае шырокі размах творчай работы вялікага калектыву пісьменнікаў. 1960 г. прынёс дзецям нямала новых, цікавых кніг.

У першую чаргу, кажа дакладчыца, хочацца назваць кнігу казак Уладзіміра Дубоўкі «Цудоўная знаходка», Васіля Віткі «Казку пра цара зубра», аповесць пра Вялікую Айчынную вайну Алеся Якімовіча «Смелыя людзі», вершаваную казку Максіма Лужаніна «Хто робіць пагоду».

На кніжных паліцах з'явіліся: аповесць «Ты не адзін» Алеся Пальчэўскага, зборнікі апавяданняў Васіля Хомчанкі «Рукавіцы генерала Даватара», Міколы Гамолкі «Шлях адкрыты», Пятра Рунца «Канец казкі», Лідзіі Арабей «Калібры», Айзіка Платнера «Палаючае сэрца», «Дзедава рэліквія» Івана Шуцько, аповесці «Вальс Грыбаедава» Барыса Бур'яна, «Апошняя яўка» Уладзіміра Мехава, «Пабярэжцы» Міколы Ваданосава.

Выйшлі новыя цікавыя творы, прысвечаныя Уладзіміру Ільічу Леніну. Гэта першая частка паэмы Анатоля Вялюгіна «Вецер з Волгі», прысвечаная дзіцячым і юнацкім гадам Леніна, апавяданні Ядзвігі Бяганскай, Васіля Хомчанкі, Міколы Гамолкі, напісаныя з добрым мастацкім густам.

Андрэй Александровіч выдаў кнігу «Падарунак дзеткам-малалеткам», Язэп Пушча напісаў цікавую вершаваную казку «На Бабрыцы», Станіслаў Шушкевіч падрыхтаваў новы зборнік вершаў для школьнікаў «Мы на змену ідзём».

Зусім нядаўна выйшла новая кніжка вершаў для дзяцей Кастуся Кірэенкі «Сад піянерскі».

Новыя вершы для дзяцей і юнацтва напісалі Сяргей Грахоўскі, Ніл Гілевіч, Іван Муравейка, Айзік Платнер, Артур Вольскі.

У 1960 г. выйшлі ў свет зборнікі маладых аўтараў Генадзя Шманя, Віктара Шымука, Уладзіслава Нядзведскага, Паўла Ткачова, Яраслава Пархуты, Авяр'яна Дзеружынскага, неўзабаве выйдзе зборнік Марыі Майсеевай. У піянерскім друку з'явілася цікавая аповесць М. Герчыка.

У пачатку новага года выйшаў першы том выбраных твораў старэйшага дзіцячага пісьменніка Янкі Маўра, хутка выйдзе аднатомнік Віталія Вольскага.

Новыя аповесці напісалі Павел Кавалёў («Лёнька Гром»), Ул. Шахавец («Крылаты дзень»), Алесь Шашкоў («Лань—рака лясная») і Хвёдар Жычка («Піфагоравы штаны»). Працуе над аповесцю «Адгукніся, мама!» Валянцін Зуб. Цікавасць юных чытачоў выклікала аповесць Усевалада Краўчанкі «Злачынства каля Зялёнай тоні».

Новыя творы для дзяцей напісала Ядзвіга Бяганская.

Абяцае ў гэтым годзе закончыць вершаваную казку для малых Міхась Калачынскі.

Выйшлі кнігі апавяданняў і нарысаў маладых пісьменнікаў-журналістаў Яўгена Курто і Георгія Шыловіча. «Бярозка» пачала друкаваць новую аповесць пра Айчынную вайну Вячаслава Марозава. Аднаактовыя п'есы для дзіцячай самадзейнасці пішуць Х. Мальцінскі і Р. Рэлес.

З кожным годам Дзяржаўнае выдавецтва БССР выдае ўсё больш твораў для дзяцей. Калі ў 1960 г. было выдадзена 65 назваў кніг тыражом у мільён сто семьдзесят шэсць тысяч экземпляраў, то ў 1961 г. будзе выдадзена 90 назваў дзіцячых кніг тыражом больш двух мільёнаў экземпляраў. Дзяцей не тычыцца выдуманы канфлікт паміж лірыкамі і фізікамі. Яны любяць і паэзію, і прозу — з адной толькі «маленькай» умовай, каб гэта было напісана добра, разумна, займальна, цікава...

Дакладчыца адзначыла, што ўлетку мінулага года адбылася сур'ёзная творчая размова па пытаннях дзіцячай літаратуры на рэспубліканскай нарадзе, скліканай Саюзам пісьменнікаў, ЦК ЛКСМБ, Міністэрствам асветы БССР і Дзяржаўным выдавецтвам. На гэтай нарадзе адзначалася, што пісаць для дзяцей — значыць думаць пра чалавека будучыні, бо поспех выхавання падрастаючага пакалення ў многім залежыць ад пісьменнікаў, асабліва дзіцячых.

У дакладзе ўдзялялася шмат увагі рабоце дзіцячых часопісаў «Бярозка» і «Вясёлка», газетам «Піянер Беларусі» і «Зорка», гаварылася аб выданнях беларускіх кніг у братніх рэспубліках. Але недаравальна тое, што яшчэ дзе-нідзе абыякава, фармальна ставяцца некаторыя бібліятэкі і арганізацыі да правядзення літаратурных вечароў і дыспутаў.

Здавалася, даклад выкліча шмат цікавых размоў пра творчыя дасягненні і далейшае развіццё дзіцячай літаратуры. Выступленняў было сапраўды шмат, але дзелавой творчай размовы не атрымалася.

Я. Бяганская запрашала пісьменнікаў больш актыўна ўдзельнічаць у рабоце радыё, М. Гамолка і А. Пальчэўскі гаварылі пра неабходнасць правядзення літаратурнага конкурсу для выяўлення новых аўтараў. Ус. Краўчанка падтрымаў гэту думку. Пісьменнік І. Грамовіч лічыць неабходным пісаць аб перабудове школы і набліжэнні яе да жыцця.

Аб неабходнасці больш частага наведвання пісьменнікамі сельскіх школ гаварыў Н. Гілевіч.

У спрэчках прынялі ўдзел М. Герчык, П. Рунец, М. Хведаровіч, С. Шушкевіч і А. Якімовіч і інш.

У новае бюро секцыі абраны Э. Агняцвет (старшыня секцыі), Я. Бяганская, М. Гамолка, Ус. Краўчанка, А. Пальчэўскі, Ул. Шахавец і А. Якімовіч.

ПА КАНЦЭРТНЫХ ЗАЛАХ

З удзелам маскоўскага скрыпача

Лаўрэат міжнародных конкурсаў скрыпач В. Пікайзен, які выступіў з канцэртамі ў Мінску,—прадстаўнік маладога пакалення савецкіх музыкантаў. Ён вучань народнага артыста СССР Д. Ойстраха і ў многім адчуў творчы ўплыў свайго выдатнага педагога. Найбольш характэрная рыса творчага аблічча маладога скрыпача—бліскучая, сапраўды бязмежная віртуознасць. Тэхнічны бок выканання В. Пікайзена бездакорны.

Сольная праграма скрыпача ўключала творы разнастайных стыляў. Найбольш удала былі выканаты В. Пікайзенам саната рэ мажор Л. Бетховена, канцэрт № 4 В'етана, саната Э. Ізаі і «Імправізацыі» Э. Блоха. Асабліва мякка і пранікнёна сыграў артыст другую частку бетховенскай санаты.

Сур'ёзнае пярэчанне выклікае выкананне В. Пікайзенам Пятай санаты І. Баха—аднаго з найцяжэйшых твораў скрыпічнага рэпертуару. Скрыпач сыграў яе холадна і фармальна, не паказаўшы глыбіні і чалавечнасці бахаўскай музыкі. Апроч буйных твораў, В. Пікайзен іграў рад мініяцюр: «Накцюрн» Скрабіна, «Мелодыю» Чайкоўскага, «Маскі» з балету «Рамео і Джульета» Пракоф'ева, п'есы Сарасатэ, Крэйслера, Брамса. Партыю фартэпіяна ўпэўнена і выразна правяла піяністка А. Курыс. Праўда, у санаце Бетховена хацелася б большай яркасці ў фартэпіяннай партыі.

З сімфанічным аркестрам нашай філармоніі В. Пікайзен іграў канцэрт Бетховена. Ярчэй за ўсё прагучаў фінал. У першых жа дзвюх частках скрыпач яўна «зацягнуў» тэмпы, у выніку чаго знікла цэласнасць і стройнасць формы.

У гэтым жа канцэрце сімфанічны аркестр пад кіраўніцтвам М. Нерсесяна выканаў Пятую сімфонію Бетховена і сімфанічную паэму Р. Штрауса «Тыль Уленшпігель». Бетховенскай сімфоніяй М. Нерсесян дырыжыруе ў сёлетнім сезоне другі раз, і трэба сказаць, што на гэты раз куды больш удала. Дырыжор здолеў знайсці правільны «ўнутраны рытм» твора і добрыя аркестравыя фарбы.

Выкананне ж аркестрам «Тыля Уленшпігеля» паказала, што нават тыя творы, якія даўно ўвайшлі ў рэпертуар, трэба старанна рыхтаваць, перш чым выносіць іх на эстраду. Неахайнае, «сырое» выкананне паэмы Р. Штрауса сведчыць, што дырыжор і аркестр яўна знізілі сваю мастацкую патрабавальнасць.

Дзм. АЛЯКСАНДРАЎ.

П. Н. ГАЎРЫЛЕНКА

4 лютага пасля цяжкай і працяглай хваробы на 59-м годзе жыцця памёр старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, член КПСС з 1927 года, мастак Павел Нікіфаравіч **Гаўрыленка.**

Смерць забрала ў нас аднаго з самых дзейных стваральнікаў беларускага савецкага выяўленчага мастацтва, аднаго з першых арганізатараў Саюза мастакоў Беларускай ССР.

П. Н. Гаўрыленка нарадзіўся ў 1902 годзе ў вёсцы Касцюкоўка Гомельскай вобласці, у сям'і селяніна-бедняка. У 1922 годзе ён уступіў у рады Ленінскага камсамола, з 1923 па 1925 год служыў у радах Чырвонай Арміі. У 1926 годзе П. Н. Гаўрыленка паступае вучыцца ў Віцебскі мастацкі тэхнікум.

Пасля сканчэння тэхнікума ў 1930 годзе становіцца пастаянным удзельнікам усіх беларускіх мастацкіх выставак, стварае цэлы рад твораў, прысвечаных важнейшым тэмам будаўніцтва сацыялізма ў Беларусі.

З 1930 года П. Н. Гаўрыленка працуе ў Мінску, многа сіл і энергіі аддае арганізацыі творчага калектыву мастакоў рэспублікі. З моманту стварэння ў 1933 годзе Саюза мастакоў БССР ён да 1936 года з'яўляўся старшынёй яго аргкамітэта, а з 1937 года па 1941 год—сакратаром партыйнай арганізацыі.

З пачатку Вялікай Айчыннай вайны знаходзіўся ў радах Савецкай Арміі, а з снежня 1942 года па 1947 год працаваў начальнікам аддзела выяўленчага мастацтва Упраўлення па справах мастацтваў пры Савеце Міністраў БССР.

У гады Вялікай Айчыннай вайны і першыя пасляваенныя гады П. Н. Гаўрыленка стварыў цэлы рад твораў, прысвечаных гераічнай барацьбе беларускага народа за свабоду і незалежнасць сацыялістычнай Радзімы: «Прарыў нямецкай абароны», «На Палессі», «Пераправа», пранікнутых гарачым пачуццём савецкага патрыятызму, глыбокай верай у перамогу савецкага народа.

З 1950 года па 1954 год П. Н. Гаўрыленка працаваў галоўным мастаком беларускага павільёна Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі ў Маскве. Яго вялікая энергія і ўмелая арганізацыя творчага калектыву мастакоў садзейнічалі таму, што мастацкае афармленне беларускага павільёна на УСГВ стала буйным укладам у беларускае выяўленчае мастацтва пасляваенных год.

З 1956 года П. Н. Гаўрыленка з'яўляўся нязменным старшынёй праўлення Саюза мастакоў БССР.

Прынцыповы мастак, які горача адклікаўся ў сваёй творчасці на ўсё новае ў жыцці беларускага народа, П. Н. Гаўрыленка няўхільна праводзіў у творчай і арганізатарскай рабоце прынцыпы сацыялістычнага рэалізму, партыйнасці і народнасці мастацтва.

Заслугі П. Н. Гаўрыленкі высока адзначаны Савецкім урадам, ён быў узнагароджаны двума ордэнамі «Знак Пашаны» і медалямі, з'яўляўся дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Жыццё П. Н. Гаўрыленкі было назаўсёды прыкладам беззаветнага служэння народу, справе развіцця беларускай сацыялістычнай культуры.

Памяць аб П. Н. Гаўрыленку, простым і скромным чалавеку, чулым і спагадлівым таварышу, назаўсёды захаваецца ў нашых сэрцах.

В. Ф. Шаура, І. Ф. Клімаў, Р. Я. Кісялёў, М. А. Халіпаў, Д. А. Лукашэвіч, І. О. Ахрэмчык, З. І. Азгур, А. А. Бембель, Я. А. Зайцаў, В. В. Волкаў, А. К. Глебаў, А. П. Марыкс, П. В. Масленікаў, С. І. Селіханаў, Е. Б. Парватаў, П. С. Крохалеў, Е. В. Аладава, П. У. Броўка, Я. К. Цікоцкі, Р. Р. Шырма, Л. П. Александроўская, М. А. Савіцкі, У. У. Корш-Саблін, А. С. Гугель, П. П. Нікіфараў.

Міністэрства культуры БССР з глыбокім жалем паведамляе аб заўчаснай смерці старшыні праўлення Саюза мастакоў БССР, дэпутата Вярхоўнага Савета БССР таварыша ГАЎРЫЛЕНКІ Паўла Нікіфаравіча і выказвае спачуванне сям'і памёршага.

Праўленне Саюза мастакоў БССР і Мастацкага фонду БССР, партыйная арганізацыя і мясцовы камітэт паведамляюць аб заўчаснай смерці старшыні праўлення Саюза мастакоў БССР, дэпутата Вярхоўнага Савета БССР Паўла Нікіфаравіча ГАЎРЫЛЕНКІ і выказваюць глыбокае спачуванне сям'і і сваякам памёршага.

Праўленне Саюза мастакоў СССР глыбока смуткуе з прычыны заўчаснай смерці старшыні праўлення Саюза мастакоў БССР, дэпутата Вярхоўнага Савета БССР ГАЎРЫЛЕНКІ Паўла Нікіфаравіча і выказвае спачуванне яго сям'і.

Пісьменнікі Беларусі глыбока смуткуюць з прычыны смерці выдатнага сабрата і таварыша па творчай працы, цудоўнага чалавека і мастака, старшыні праўлення Саюза мастакоў, дэпутата Вярхоўнага Савета БССР ГАЎРЫЛЕНКІ Паўла Нікіфаравіча і выказваюць спачуванне ўсім сябрам, сваякам і блізкім памёршага.

ПРАЎЛЕННЕ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00062

Друкарня імя Сталіна.